

Broj: 03/10-50-18-43-5/23

Sarajevo, 22.6.2023.

Istraživanje broj: 347

Vrsta istraživanja: KOMP

**PROPISI O KOMPLEMENTARNOJ I ALTERNATIVNOJ MEDICINI
U SLOVENIJI, HRVATSKOJ, SRBIJI, NJEMAČKOJ I AUSTRIJI**

Pripremila:

Sena Uzunović

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na email adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

Sadržaj

Uvod.....	3
Propisi o komplementarnoj i alternativnoj medicini	4
Slovenija	4
Hrvatska	14
Srbija.....	14
Njemačka	20
Austrija.....	20
Radiestezija	21
Apiterapija	21
Slovenija	21
Zanimanje apiterapeut.....	21
Hrvatska	32
Zanimanje apiterapeut.....	32

PROPISI O KOMPLEMENTARNOJ I ALTERNATIVNOJ MEDICINI U SLOVENIJI, HRVATSKOJ, SRBIJI, NJEMAČKOJ I AUSTRIJI

Uvod

Prema trenutno raspoloživim podacima, u šest evropskih zemalja zakonom su regulisane određene pojedinačne metode komplementarne i alternativne medicine (npr. u Italiji i Latviji), dok je u 12 evropskih zemalja pravno uređena oblast komplementarne i alternativne medicine u cjelini (među njima su, na primjer, Slovenija i Njemačka).¹ U ovom istraživanju opisano je zakonsko uređenje komplementarne i alternativne medicine u nekoliko evropskih zemalja u kojima su usvojeni propisi iz ove oblasti. U pojedinim državama, kao što su Austrija, Italija (uz dva izuzetka) i Srbija (uz tri izuzetka), samo ljekarima je dozvoljeno obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,² dok u Sloveniji, na primjer, obavljanje ove djelatnosti ljekarima nije dozvoljeno. U Njemačkoj ovu djelatnost mogu obavljati ljekari, kao i osobe koje nisu ljekari, uz ispunjavanje propisanih uslova. Za potrebe istraživanja koristićemo naziv “komplementarna i alternativna medicina”, sa skraćenicom KAM, uz napomenu da je to samo jedan od naziva koji su u upotrebi, ali razne organizacije i udruženja u Evropi često koriste ovaj. Također, ima više definicija komplementarne i alternativne medicine (kao djelatnosti koja se razlikuje od konvencionalne medicine), od kojih trenutno nijedna nije zvanično obavezujuća.

Posebnu pažnju posvetili smo pravnoj regulativi Slovenije, imajući u vidu da je u Sloveniji ova oblast sveobuhvatno uređena Zakonom o komplementarnoj i alternativnoj medicini (premda postoje tvrdnje da navedeni zakon nije zaživio u praksi) i odgovarajućim pravilnicima, čije su odredbe detaljno opisane u istraživanju. Važno je napomenuti da Komora za komplementarnu i alternativnu medicinu u praksi još nije osnovana, a predviđena je zakonom, te njene poslove trenutno obavlja Ministarstvo zdravlja. U Hrvatskoj, za razliku od Slovenije, dosad nije razmatrano pravno uređivanje komplementarne i alternativne medicine. U Srbiji je obavljanje komplementarne i alternativne medicine omogućeno Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i pravilnikom koji uređuje uslove i način obavljanja metoda komplementarne i alternativne medicine. U istraživanju smo ukratko opisali i specifičnosti pravne regulative Njemačke i Austrije.

Također, prema zahtjevu naručioca, u istraživanju smo se osvrnuli na radiesteziju i apiterapiju, kao metode komplementarne i alternativne medicine. U zakonima i pravilnicima Slovenije i Srbije radiestezija nije navedena među odobrenim metodama komplementarne i alternativne medicine. U brojnim evropskim zemljama u praksi je razvijena djelatnost apiterapije, a u Sloveniji i Hrvatskoj ministarstva rada nedavno su pravno regulisala zanimanje apiterapeut, što je u poglavlju o apiterapiji detaljno predstavljeno.

¹ Vidi: http://www.camdoc.eu/Pdf/CAMDOCREgulatoryStatus8_10.pdf (20. juni 2023.)

² Izuzimajući kiropraktiku i osteopatiju u Italiji, koje su uređene posebnim zakonima i koje mogu obavljati ljekari i neljekari, te uz napomenu da u Srbiji osteopatiju mogu obavljati i fizioterapeuti s visokim obrazovanjem, neoralnu primjenu aromaterapije - svi zdravstveni radnici koji imaju završene odgovarajuće akademske studije zdravstvene struke ili odgovarajuću visoku ili srednju školu zdravstvene struke, a vježbe či gong – dao jin, joga i tai či čuan u medicinske svrhe – i fizioterapeuti s visokim ili srednjim obrazovanjem zdravstvene struke.

Propisi o komplementarnoj i alternativnoj medicini

U Sloveniji je oblast komplementarne i alternativne medicine regulisana zakonom i pratećim pravilnicima, a u Srbiji je na osnovi Zakona o zdravstvenoj zaštiti usvojen odgovarajući pravilnik o obavljanju metoda komplementarne i alternativne medicine. U ovom poglavlju ukratko su navedene i glavne specifičnosti pravne regulative Austrije, kao i Njemačke, koja je među prvima zakonski uredila ovu oblast.

Slovenija

U Sloveniji **Zakonom o zdravstvenoj djelatnosti**³ dozvoljeni su samo oni dopunski tradicionalni i alternativni oblici dijagnostike, liječenja i rehabilitacije koji ne škode zdravlju ljudi. Također, propisano je da zdravstveni radnici mogu koristiti samo provjerene i stručno nesporne dopunske tradicionalne i alternativne oblike dijagnostike, liječenja i rehabilitacije koji ne škode zdravlju ljudi i koje je odobrilo ministarstvo nadležno za zdravlje uz saglasnost Komisije za medicinsku etiku. Ministar zdravlja propisuje uslove za obavljanje ove djelatnosti, postupak njenog odobravanja i dokumentaciju koja se mora voditi o njenom obavljanju, a Ministarstvo zdravlja dodjeljuje i oduzima dozvolu za obavljanje navedene djelatnosti. Osnivač Komisije za medicinsku etiku je Ministarstvo zdravlja, a institucije koje obavljaju zdravstvenu djelatnost, visokoškolski i naučnoistraživački zavodi te profesionalna udruženja također mogu formirati komisije za stručno-etička pitanja, ukoliko je to predviđeno njihovim aktima ili drugim propisima. Ministar zdravlja propisuje nadležnosti Komisije za medicinsku etiku i navedenih komisija za stručno-etička pitanja.

Oblast komplementarne i alternativne medicine u Sloveniji uređena je **Zakonom o komplementarnoj i alternativnoj medicini**,⁴ koji propisuje vrste i način obavljanja djelatnosti komplementarne i alternativne medicine te nadzor nad njenim obavljanjem. U rezoluciji Parlamenta iz 2015. godine⁵ tvrdi se da ovaj zakon nije zaživio u praksi, a 2017. godine Ministarstvo zdravlja bilo je objavilo Okvirna polazišta za Zakon o dopunskim, tradicionalnim i alternativnim oblicima dijagnostike, liječenja i rehabilitacije, kao podlogu za javnu raspravu, ali nakon toga nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.⁶

Zakonom o komplementarnoj i alternativnoj medicini odobrena je primjena sistema tradicionalne kineske medicine, tradicionalne indijske medicine (ajurveda), homeopatije i drugih sistema komplementarne i alternativne medicine. Zakon također utvrđuje sljedeće metode obavljanja ove vrste medicine: metode interakcije između uma i tijela, biološki zasnovane metode, manipulativne i tjelesne metode te energijske metode. Prema ovom zakonu, ministar zdravlja propisuje detaljne definicije navedenih sistema i metoda, kao i postupak njihovog evidentiranja, priznavanja i nadzora nad njihovim obavljanjem, a *Komora za komplementarnu i alternativnu medicinu* provodi evidentiranje, priznavanje i nadzor (*važno je*

³ Članovi 58, 59 i 60. Pravno-informacijski sistem Slovenije

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO214>

⁴ Službeni list Slovenije, br. 94/07 i 87/11. Pravno-informacijski sistem Slovenije

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4283>

⁵ Službeni list Slovenije, br. 25/16 <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016-01-0999/resolucija-o-nacionalnem-planu-zdravstvenega-varstva-2016-2025-skupaj-za-druzbo-zdravja-renpzy16-25>

⁶ https://www.shd.si/media/27112017_Izhodisca_za_javno_razpravo_-_KONCNI.doc

napomenuti da u praksi ova komora još nije osnovana, te dozvole i licence trenutno izdaje Ministarstvo zdravstva).

Također, po ovom zakonu stručnjaci za liječenje komplementarnom i alternativnom medicinom moraju imati najmanje srednje obrazovanje zdravstvenog usmjerenja ili najmanje srednje stručno obrazovanje i položen ispit⁷ iz zdravstvenih predmeta koje propisuje ministar zdravstva, kao i važeću licencu, čije je dobivanje također propisano ovim zakonom. Međutim, homeopatiju, kiropraktiku i osteopatiju mogu obavljati samo osobe koje imaju diplomu medicinskog fakulteta i znanja stečena iz oblasti homeopatije, kiropraktike ili osteopatije, kao i važeću licencu. Stručnjak za alternativno liječenje mora svoju djelatnost obavljati u skladu s kodeksom profesionalne etike i standardima djelatnosti, koje propisuje Komora za komplementarnu i alternativnu medicinu.

Stručnjak za alternativno liječenje mora voditi sljedeću dokumentaciju:

- mora dobiti pisanu izjavu korisnika usluga da pristaje na primjenu tog sistema i te metode liječenja i da je upoznat s tim sistemom, načinom primjene i s tim da eventualno odbijanje (*daljeg*) liječenja koje je (*dotad*) već obavljano može dovesti do štetnih posljedica po njegovo zdravlje,
- mora bilježiti podatke o korisniku usluga (ime, datum rođenja, pol i prebivalište),
- mora evidentirati podatke o obavljenoj usluzi: razlog za posjetu korisnika, mjere i aktivnosti koje je stručnjak provodio, uputstvo korisniku usluga za primjenu mjera i aktivnosti te upotrebu proizvoda, opreme i medikamenata koje predviđa sistem ili metoda liječenja koja je primijenjena.

Komora za komplementarnu i alternativnu medicinu prikuplja podatke koji su značajni za ocjenu uspjeha rada stručnjaka i za praćenje djelatnosti – za potrebe nadzora Ministarstva ili u svrhu istraživanja: podatke o stručnjaku, o dobi i polu korisnika usluga, o razlozima posjete, o primijenjenim sistemima i metodama i o rezultatima usluge. Prilikom prikupljanja, čuvanja i obrade podataka o korisnicima usluga primjenjuju se odredbe zakona o zaštiti ličnih podataka.

Prije početka postupka stručnjak se mora upoznati sa zdravstvenim problemima korisnika usluga, a tretman se može obaviti jednom ili više puta. Trajanje tretmana znači period kad se korisnik nalazi kod stručnjaka, kao i period između dva tretmana, sve do posljednjeg tretmana. Završni tretman je onaj kojim se završavaju aktivnosti stručnjaka u odnosu na tog korisnika ili tretman koji odrede korisnik ili stručnjak, a bilježi se u dokumentaciji.

Ako stručnjak posumnja na pogoršane znakove bolesti ili pogoršanje hronične bolesti, mora korisniku odmah preporučiti medicinsko liječenje i prijedlog upisati u dokumentaciju. Stručnjak ne smije korisnika odvrćati od medicinskog liječenja.

Na zahtjev korisnika usluga, njegov lični ljekar može dati mišljenje o primjerenosti određenog sistema i metode liječenja za dijagnozu ili stanje bolesti korisnika. Ovo mišljenje daje se besplatno.

Korisnik usluga ima pravo na:

- kvalitetno i sigurno liječenje,
- privatnost prilikom svakog tretmana,

⁷ Pravilnik o ispitu iz zdravstvenih predmeta za stručnjake koji nemaju zdravstveno obrazovanje (Službeni list Slovenije, br. 79/08, 101/11 i 55/17). Pravno-informacijski sistem Slovenije
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8813>

- uvid u dokumentaciju koja se na njega odnosi i prepis ili kopiju podataka iz dokumentacije,
- zahtjev da se kopija dokumentacije proslijedi drugom stručnjaku ili njegovom ličnom ili izabranom ljekaru,
- podnošenje žalbe.

Korisnik može podnijeti pisanu žalbu stručnjaku kao fizičkoj ili pravnoj osobi najkasnije 15 dana od posljednjeg korištenja usluga, ukoliko je stručnjak ili druga osoba pod njegovim nadzorom postupala suprotno standardima djelatnosti komplementarne i alternativne medicine i kodeksu profesionalne etike ovih stručnjaka ili je svojim postupanjem prekršila odredbe Zakona o komplementarnoj i alternativnoj medicini. U roku od 15 dana od prijema žalbe stručnjak mora odgovoriti u pisanom obliku, a korisnik može podnijeti žalbu Komori u roku od 15 dana od prijema tog odgovora ili u slučaju da nije dobio odgovor.

Stručnjak je stručno odgovoran i za postupanje drugih osoba koje rade pod njegovim nadzorom. Također, dužan je obavljati djelatnost liječenja s pažnjom dobrog stručnjaka i ne smije svojim postupanjem ili nepostupanjem pogoršati zdravlje korisnika. Ako stručnjak ne predloži korisniku medicinsko liječenje ili ga odvraća od medicinskog liječenja, odgovoran je za posljedice propuštanja medicinskog liječenja korisnika. Stručnjak nije odgovoran za pogoršanje zdravlja korisnika ili posljedice propuštanja medicinskog liječenja korisnika kada korisnik:

- ne predoči stručnjaku istinite podatke o svom zdravstvenom stanju,
- ne postupa po uputama stručnjaka,
- ne sarađuje u zaštiti i jačanju zdravlja i oporavku.

Stručnjak mora biti osiguran od odgovornosti za štetu koja može nastati korisniku usluga prilikom ili zbog obavljanja djelatnosti liječenja, a Komora jednom godišnje utvrđuje minimalni iznos osiguranja po pojedinačnim sistemima i metodama.

Pravno lice – društvo koje odluči da oglašava svoje usluge liječenja može objaviti podatke o firmi, sjedištu i djelatnosti, ali djelatnost se ne smije oglašavati na obmanjujući način. Oglašavanje je obmanjujuće kad sadrži nejasnoće, velika pretjerivanja ili drugi sličan sadržaj o učincima sistema i metoda liječenja, a čime bi bilo iskorišteno neiskustvo ili neznanje korisnika usluga u profitabilnu svrhu.

Stručnjaci prilikom obavljanja djelatnosti liječenja koriste kvalitetne i sigurne proizvode koji ispunjavaju uslove utvrđene propisima za te proizvode. Sva oprema i uređaji koje stručnjaci koriste u obavljanju djelatnosti liječenja moraju biti u skladu s propisima koji uređuju sigurnost proizvoda. Proizvodi i uređaji za liječenje (za upotrebu na koži, peroralno ili za inhalaciju) moraju biti analizirani, a njihov sadržaj mora biti označen na ambalaži. Komora, uz saglasnost Ministarstva zdravlja, određuje detaljne uslove u pogledu sadržaja i označavanja tih proizvoda.

Radi zaštite svojih profesionalnih, stručnih i etičkih interesa stručnjaci se udružuju u komoru, koja je pravno lice i koja vodi brigu o pravilnom i stručnom postupanju i ugledu stručnjaka. Komora obavlja prije svega sljedeće poslove:

1. prati i ocjenjuje obavljanje i razvoj komplementarne i alternativne medicine,
2. usvaja kodeks profesionalne etike stručnjaka za komplementarnu i alternativnu medicinu, provjerava njihovo postupanje i poduzima mjere u vezi s kršenjem kodeksa,
3. usvaja standarde djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,
4. dodjeljuje, produžava i oduzima licence stručnjacima i uspostavlja, vodi i održava registar,

5. planira, odobrava i provodi stručno usavršavanje svojih članova, provjerava njihovu osposobljenost i obavlja nadzor nad stručnim usavršavanjem,
6. određuje preporučene cjenovne okvire pojedinačnih usluga liječenja,
7. učestvuje u pripremi propisa u oblastima koje utiču na komplementarnu i alternativnu medicinu,
8. obavlja stručni nadzor nad stručnjacima za komplementarnu i alternativnu medicinu,
9. dodjeljuje i oduzima dozvole za obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,
10. vodi spisak naziva, sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine,
11. priznaje, evidentira i obavlja nadzor nad uvođenjem sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine,
12. pruža stručnu, pravnu i drugu pomoć i podršku stručnjacima za komplementarnu i alternativnu medicinu,
13. štiti interese i prava stručnjaka za komplementarnu i alternativnu medicinu,
14. potiče saradnju između članova Komore,
15. obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom o komplementarnoj i alternativnoj medicini i statutom.

Poslove iz tačaka 4, 8 i 9 (licenca, dozvole i stručni nadzor) Komora obavlja kao javna ovlaštenja po odredbama Zakona o komplementarnoj i alternativnoj medicini. Ovi poslovi finansiraju se iz sredstava budžeta Republike Slovenije, osim kad Komora obavlja stručni nadzor sa savjetovanjem i kad se prilikom obavljanja nadzora utvrde nepravilnosti – tada troškove snosi pravno lice – društvo nad kojim je obavljen nadzor. Protiv odluka koje Komora donese prilikom obavljanja javnih ovlaštenja dozvoljena je žalba Ministarstvu zdravlja. Ministarstvo zdravlja nadležno je za provođenje nadzora nad poslovima koje Komora obavlja kao javno ovlaštenje. Ukoliko Ministarstvo utvrdi prekršaje, donosi odluku o mjerama i rokovima za otklanjanje nepravilnosti.

Komora ima sljedeće organe: Skupštinu, Upravni odbor, predsjednika i Stručni odbor. Skupština Komore dvotrećinskom većinom svih članova Skupštine usvaja statut, kojim se detaljno uređuje organizacija i djelovanje Komore i koji se objavljuje u Službenom listu, a prije objave na dio statuta koji se odnosi na obavljanje javnih ovlaštenja saglasnost mora dati ministar zdravlja. Skupština Komore je najviši organ odlučivanja i ima sljedeće nadležnosti:

1. usvaja statut Komore i druge opće akte Komore,
2. usvaja kodeks profesionalne etike stručnjaka i standarde djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,
3. usvaja program rada i određuje visinu članarine,
4. određuje preporučene cjenovne okvire pojedinačnih usluga,
5. imenuje i razrješava članove Upravnog odbora te predsjednika Komore,
6. imenuje Stručni odbor,
7. donosi i druge odluke ako tako predviđa statut.

Članovi Komore biraju Skupštinu Komore na period od četiri godine. Svaki član se može kandidirati za člana Skupštine, a statutom se određuje broj članova, izbor i razrješenje članova Skupštine. Upravni odbor Komore je izvršni organ, koji vodi brigu o provođenju programa rada, općih akata i odluka Skupštine. Predsjednik Komore predstavlja i zastupa Komoru, član je Upravnog odbora, njime predsjedava te saziva i vodi njegove sjednice, a bira se na period od četiri godine, i to najviše dvaput zaredom. Stručni odbor je najviši stručni organ Komore, nadležan za praćenje, ocjenjivanje i razvoj komplementarne i alternativne medicine, a odlučuje

ili daje mišljenje o stručnim i etičkim pitanjima iz oblasti komplementarne i alternativne medicine.

Komora stiče svoja novčana sredstva:

- od članarine,
- iz budžeta Republike Slovenije za obavljanje javnih ovlaštenja,
- od donacija, oporuka, poklona i
- iz drugih izvora.

Iz članarine se finansiraju usluge Komore koje ona obavlja za svoje članove izvan javnih ovlaštenja.

Licenca je javni dokument koji dokazuje stručnu osposobljenost stručnjaka za samostalno obavljanje određenih sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine. Komora je dodjeljuje stručnjaku na period od 7 godina, a uručuje se nakon što postane pravomoćna odluka o dodjeli ili produženju licence. Uslovi koje stručnjak mora ispunjavati da bi dobio prvu licencu su:

1. najmanje srednje obrazovanje zdravstvenog smjera ili najmanje srednje stručno obrazovanje i položen ispit iz zdravstvenih predmeta koje je propisao ministar zdravlja,
2. osposobljenost za obavljanje određenog sistema ili metode komplementarne i alternativne medicine,
3. aktivno znanje slovenačkog jezika, a u dvojezičnim područjima i jezika narodne zajednice,
4. da nije pravomoćno osuđivan zbog namjerno počinjenog krivičnog djela na kaznu zatvora veću od šest mjeseci ili da mu nije bila izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja zanimanja.

Uz svoj zahtjev za licencu stručnjak je dužan dostaviti sljedeće podatke i dokaze:

1. podatak o svjedočanstvu ili diplomi o završenoj srednjoj školi (broj, datum dokumenta, naziv ustanove) ili podatak o svjedočanstvu o završenoj srednjoj školi i javni dokument o položenim ispitima iz zdravstvenih predmeta,
2. mišljenje udruženja stručnjaka određenog sistema ili metode komplementarne i alternativne medicine o osposobljenosti stručnjaka za obavljanje tog sistema ili metode, i to na osnovi dokumenata priznatih institucija o stručnom obrazovanju i iskustvu tog stručnjaka za određeni sistem ili metodu komplementarne i alternativne medicine,
3. o znanju slovenačkog jezika i drugih jezika – podatak o svjedočanstvu o završenoj srednjoj školi ili potvrdu ovlaštene obrazovne institucije o uspješno položenom ispitu znanja jezika,
4. izjavu da nije bio pravomoćno osuđivan zbog namjerno počinjenog krivičnog djela na kaznu zatvora veću od šest mjeseci ili da mu nije bila izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja zanimanja.

U periodu važenja licence stručnjak mora obnavljati i usavršavati svoje znanje iz oblasti komplementarne i alternativne medicine da bi mu licenca bila produžena. Dva mjeseca prije isteka važenja licence Komori mora dostaviti sve dokaze o završenim obukama i obrazovanju u navedenom periodu i mišljenje udruženja stručnjaka određenog sistema ili metode komplementarne i alternativne medicine o relevantnosti tih obuka i obrazovanja. Komora može stručnjaku privremeno ili trajno oduzeti licencu. Licenca se može trajno oduzeti u sljedećim slučajevima:

- zbog veće stručne greške kad je postupanje ili nepostupanje stručnjaka uzrokovalo trajne ili teže posljedice po zdravlje ili smrt korisnika usluga,
- ako je stručnjak osuđen za namjerno izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti u vezi s obavljanjem djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,

- ako stručnjak nema dokaze o ispunjavanju uslova za dodjelu ili produženje licence na zakonit način ili ako je radi dobivanja ili produženja licence naveo lažne podatke,
- ako se utvrdi da stručnjak ponavlja prekršaj u kojem ne preporučuje medicinsko liječenje kod sumnje na pogoršane znakove bolesti ili odvrća korisnika od medicinskog liječenja.

Licenca se oduzima na određeni vremenski period u sljedećim slučajevima:

- ako se utvrdi da je stručnjak svojim radom ugrozio zdravlje ili život korisnika usluga,
- ako je stručnjaku izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,
- ako je stručnjak osuđen zbog namjerno izvršenog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci ili veću.

Privremeno oduzimanje licence traje dok postoje razlozi zbog kojih je oduzeta ili traje u periodu koji je naveden u odluci o oduzimanju licence, a može trajati najduže pet godina. Nakon prestanka razloga ili isteka perioda na koji je licenca oduzeta, stručnjak može ponovo zatražiti dodjelu licence.

Nakon dodjele licence Komora po službenoj dužnosti upisuje stručnjaka u Registar, koji sadrži sljedeće podatke o stručnjaku:

- ime,
- mjesto i datum rođenja,
- mjesto prebivališta,
- državljanstvo,
- obrazovanje i stručnu ili naučnu titulu,
- podatke o licenci (datum, trajanje i oblast za koju je dodijeljena),
- podatak o sistemima i metodama komplementarne i alternativne medicine koje stručnjak obavlja,
- stečeno dodatno znanje,
- radno mjesto,
- adresu obavljanja djelatnosti komplementarne i alternativne medicine,
- mjere izrečene zbog kršenja kodeksa profesionalne etike.

O svakoj promjeni navedenih podataka stručnjak obavještava Komoru u roku od 30 dana od dana nastupanja promjene. Komora briše stručnjaka iz registra ako izjavi da više ne želi biti upisan u registar, u slučaju trajnog oduzimanja licence, u slučaju trajne nesposobnosti za obavljanje poslova i u slučaju smrti. Svako ima pravo dobiti podatke o tome da li stručnjak ima licencu, koje sisteme i metode komplementarne i alternativne medicine obavlja i adresu obavljanja djelatnosti. Komora uz saglasnost ministra zdravlja propisuje obrazac za dobivanje prve licence, koji se objavljuje na internetskim stranicama Komore i Ministarstva.

Komora obavlja stručni nadzor nad kvalitetom rada stručnjaka ili pravnog lica, na prijedlog korisnika usluga, pravnog lica, ministra zdravlja ili drugi obrazloženi prijedlog. Stručni nadzor počinje donošenjem odluke, u kojoj se navode:

- predsjednik i članovi tročlane ili šestočlane komisije, koju čine predstavnici Komore i stručnjaci za određenu oblast nad kojom se vrši nadzor,
- cilj stručnog nadzora,
- ime, naziv i adresa stručnjaka ili pravnog lica,
- rok do kojeg će se obaviti stručni nadzor.

Ova odluka dostavlja se stručnjaku ili odgovornom licu u pravnom licu najkasnije sedam dana prije početka stručnog nadzora. Stručni nadzor se obavlja u prisustvu stručnjaka ili odgovorne osobe u pravnom licu, koji imaju pravo i obavezu sarađivati s članovima komisije, osigurati pristup u prostorije i omogućiti provjeru dokumentacije i neometan rad komisije. Ako se tokom

stručnog nadzora utvrde određene nepravilnosti ili nedostaci, troškove nadzora snosi stručnjak ili pravno lice nad kojim je obavljen nadzor.

Stručni nadzor obuhvaća provjeru dokumentacije, razgovor sa stručnjakom, utvrđivanje stručne osposobljenosti na osnovi dokaza, razgovor o utvrđenim nepravilnostima ili nedostacima i rokovima za njihovo otklanjanje te druge postupke nadzora u vezi s ciljem stručnog nadzora. O stručnom nadzoru se vodi zapisnik. Ako stručnjak ili odgovorna osoba ne prisustvuju nadzoru, komisija može i bez njihovog prisustva obaviti nadzor i provesti potrebne dokaze, a zatim ih poziva da se u određenom roku izjasne o utvrđenim činjenicama i okolnostima. Komisija podnosi Komori prijedlog potrebnih mjera i rokova za otklanjanje nepravilnosti ili nedostataka. Nakon toga Komora donosi odluku o mjerama i rokovima za otklanjanje eventualnih nedostataka. Mjere mogu biti:

- dodatno stručno usavršavanje stručnjaka,
- otklanjanje organizacijskih, materijalnih i drugih nepravilnosti ili nedostataka koji predstavljaju neadekvatnu stručnost ili kvalitet rada,
- zabrana primjene sistema ili metode koja nije priznata ovim zakonom, tj. nije je evidentirala Komora ili ako za nju nije osposobljen,
- opomena stručnjaku da sistem ili metodu obavlja u skladu sa standardima komplementarne i alternativne medicine,
- prijedlog za pokretanje krivičnog postupka,
- prijedlog za pokretanje inspeksijskog ili prekršajnog postupka.

Komora može oduzeti dozvolu za obavljanje djelatnosti ako se ponavljaju nepravilnosti i nedostaci koji utiču na stručnost i kvalitet rada. Nadzor nad provođenjem ovog zakona obavljaju Zdravstveni inspektorat Slovenije, inspeksijski organ nadležan za zaštitu ličnih podataka i inspeksijski organi nadležni za kontrolu sigurnosti proizvoda. Navedeni inspeksijski organi vode i prekršajne postupke na osnovi propisa koji uređuju njihov rad u okviru nadležnosti koje imaju u skladu s ovim zakonom.

Novčane kazne u iznosu od 100 do 1000 eura predviđene su za sljedeće prekršaje stručnjaka:

- ako koristi naziv zanimanja, a ne ispunjava uslove za to zanimanje po ovom zakonu,
- ako ne vodi dokumentaciju ili je ne vodi na način kako je propisano ovim zakonom,
- ako korisniku usluga ne da pojašnjenja i upozorenja i ne uzme izjavu o pristanku,
- ako korisnika usluga ne uputi na medicinsko liječenje po ovom zakonu ili ako ga odvraća od medicinskog liječenja,
- ako korisniku usluga ograničava ili uskraćuje pravo na kvalitetan postupak, privatnost, uvid u dokumentaciju, kopiju dokumentacije i pravo žalbe,
- ako se utvrdi da nije obavijestio Komoru o izmjenama podataka za registar,
- ako ne omogući stručni nadzor Komore ili ako ga sprječava.

Ako osoba u svom radu bez licence koristi sisteme ili metode komplementarne i alternativne medicine, kažnjava se za taj prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1200 eura.

Samostalni preduzetnik i preduzetnik koji samostalno obavlja djelatnost komplementarne i alternativne medicine kažnjava se zbog prekršaja novčanom kaznom od 300 do 1000 eura ukoliko:

- nema odgovarajuće prostorije i opremu za obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne medicine ili ako ove djelatnosti ne obavlja stručnjak s važećom licencom,
- ako nije na vidljivom mjestu istaknuto ime i naziv zanimanja stručnjaka, djelatnost komplementarne i alternativne medicine koju obavlja i cjenovnik usluga,

- ako prije početka obavljanja djelatnosti komplementarne i alternativne medicine preduzetnik koji je osnovao društvo u drugoj državi članici EU ne podnese pisanu ili elektronsku prijavu i podatke o sebi Ministarstvu zdravlja Slovenije,
- ako ne osigura od odgovornosti stručnjaka koji kod tog preduzetnika obavlja djelatnost komplementarne i alternativne medicine,
- ako usluge oglašava na obmanjujući način.

Za prethodno navedene prekršaje pravno lice se kažnjava novčanom kaznom u iznosu od 600 do 4000 eura, a odgovorna osoba u pravnom licu – kaznom od 500 do 650 eura.

Samostalni preduzetnik i preduzetnik koji samostalno obavlja djelatnost komplementarne i alternativne medicine kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 1200 eura ako djelatnost obavlja bez dozvole Komore, dok se pravno lice za ovakav prekršaj kažnjava kaznom u iznosu od 20.000 eura, a odgovorna osoba u pravnom licu – kaznom od 2000 eura.

Komora za komplementarnu i alternativnu medicinu kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 4000 do 40.000 eura ukoliko:

- stručnjaka nakon dodjele licence ne upiše u registar,
- ne omogućiti zainteresiranima uvid u podatke da li stručnjak ima licencu, koje sisteme i metode obavlja i adresu obavljanja djelatnosti,
- ne dobije saglasnost ministra zdravlja za prijedlog akta kojim se uređuju pitanja iz oblasti javnih ovlaštenja,
- javna ovlaštenja ne obavlja u skladu s ovim zakonom.

Za prethodno navedene prekršaje kažnjava se i odgovorna osoba Komore novčanom kaznom u iznosu od 400 do 4000 eura.

Na osnovi Zakona o komplementarnoj i alternativnoj medicini ministar zdravlja je u 2011. godini donio ***Pravilnik o uslovima za obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne medicine***,⁸ koji propisuje minimum tehničkih i sanitarno-zdravstvenih uslova, opreme i pribora za obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne medicine. Na objektu mora biti natpis

- firma društva (ali ne u vidu oglasa) i treba biti naznačeno da se radi o djelatnosti komplementarne i alternativne medicine. Prostor u kojem se obavlja ova djelatnost ne smije se koristiti za stanovanje ili druge namjene te mora biti odvojen od stambenih prostorija, a uz taj prostor moraju se nalaziti i pomoćne prostorije i oprema:
- za čuvanje proizvoda i uređaja za liječenje,
- za odlaganje, čišćenje, dezinfekciju ili sterilizaciju opreme i pribora,
- čekaonica,
- sanitarni prostor,
- kabine za garderobu ili prostor za presvlačenje s ormarićima za odjeću kod onih vrsta djelatnosti gdje se korisnik mora preobučiti.

Veličina, raspored i opremljenost prostorija u kojima se djelatnost obavlja mora omogućavati učinkovito prirodno ili vještačko prozračivanje i odgovarajuće osvjetljenje u skladu s veličinom prostorija, svrhom korištenja i djelatnošću. Također mora omogućavati učinkovito čišćenje i dezinfekciju i spriječiti križanje čistih i nečistih puteva u vezi s djelatnošću koja se u njima obavlja.

Također na osnovi Zakona o komplementarnoj i alternativnoj medicini donesen je ***Pravilnik o određivanju sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine i postupku evidentiranja, priznavanja i nadzora nad sistemima i metodama koje se uvode u djelatnost***

⁸ Pravno-informacijski sistem Slovenije <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV10952>

komplementarne i alternativne medicine.⁹ Ovim pravilnikom ne uređuju se metode koje su rekreativne, dijagnostičke, djeluju preventivno ili proizlaze iz određenog životnog stila pojedinca. Zakonom o komplementarnoj i alternativnoj medicini odobrena je primjena sistema tradicionalne kineske medicine, tradicionalne indijske medicine (ajurveda) i homeopatije, a u ovom pravilniku je propisano da se, pored navedenih, primjenjuju još i sljedeći sistemi:

- unani - perzijska tradicionalna medicina,
- tradicionalna tibetanska medicina,
- antropozofija,
- osteopatija.

Ovim pravilnikom također je propisano da su metode komplementarne i alternativne medicine zaokruženi teorijski i praktično utemeljeni postupci komplementarne i alternativne medicine za održavanje i podizanje nivoa zdravlja te imaju oblikovan način teorijskog i praktičnog sticanja, provjere i vrednovanja znanja. Metode ne mogu nositi ime sistema komplementarne i alternativne medicine. U prilogu Pravilnika, s obzirom na osnovni način obavljanja, **određene su sljedeće metode komplementarne i alternativne medicine:**

1. grupa - “metode interakcije između uma i tijela”

- biosinergija,
- cvjetna terapija,
- čí gong,
- terapija joga kao metoda komplementarne i alternativne medicine,
- terapija zvukom,

2. grupa - “biološki zasnovane metode”

- dijetoterapija,
- fitoterapija,
- post,
- kneippanje (*knaipanje*),

3. grupa - “manipulativne i tjelesne metode”

- Bownova terapija (*Baunova terapija*),
- Butejko-metoda liječenja,
- kiropraktika,
- kraniosakralna terapija,
- marma-terapija,
- Rolfova metoda strukturne integracije,
- shiatsu-terapija (*šiacu-terapija*),
- Su jok-terapija,
- tui-na-masaža,
- vakuumska terapija,

4. grupa - “energijske metode”

- biorezonantna metoda,
- prana-terapija,
- infopatija.

⁹ Pravno-informacijski sistem Slovenije <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8810>

Osoba koja predlaže da se određena metoda detaljnije opiše i uvrsti kao sistem ili metoda komplementarne i alternativne medicine, podnosi zahtjev Komori za komplementarnu i alternativnu medicinu, u kojem navodi sljedeće podatke o metodi:

1. naziv i definiciju sistema ili metode komplementarne i alternativne medicine,
2. kratki opis tog sistema ili metode,
3. opis načina obavljanja tog sistema ili metode,
4. nastavni program i obrazovni materijal za taj sistem ili metodu,
5. obrazovne ustanove u Sloveniji, Evropi i svijetu,
6. literaturu o tom sistemu ili metodi,
7. broj stručnjaka koji obavljaju taj sistem ili metodu u Sloveniji i postojeća stručna udruženja.

Ovaj zahtjev Komora prosljeđuje na razmatranje stručnom odboru Komore, koji mora u roku od 30 dana dati obrazloženo mišljenje o zahtjevu, u kojem će navesti:

- da tu metodu treba uvrstiti u određeni sistem ili metodu komplementarne i alternativne medicine, ili
- da se ta metoda ne može uvrstiti u određeni sistem ili metodu komplementarne i alternativne medicine, ili
- da metoda nije dovoljno obrazložena i da se obrazloženje mora dopuniti.

Na osnovi tog mišljenja Komora uvrštava metodu u sisteme ili metode koje su navedene u ovom pravilniku ili podnosioca obavještava, uz obrazloženje odluke, da nije uvrštena u sisteme ili metode iz ovog pravilnika. Ako metoda nije dovoljno obrazložena, Komora poziva podnosioca da dopuni svoj zahtjev, koji zatim ponovo prosljeđuje stručnom odboru, koji u roku od 30 dana mora o njemu dati obrazloženo mišljenje.

Komora vodi spisak sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine (**nismo pronašli ovaj spisak**) s navedenim podacima i vrši nadzor nad sistemima i metodama komplementarne i alternativne medicine, pri čemu provjerava:

- da li su određeni sistem ili metoda uvršteni u spisak sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine,
- da li, u skladu s medicinskom doktrinom, taj sistem ili metoda jesu ili nisu dio zdravstvene djelatnosti,
- da li se taj sistem ili metoda obavljaju u skladu sa zahtjevom na osnovi kojeg su uvršteni u spisak sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine,
- da li se taj sistem ili metoda obavljaju u skladu sa standardima komplementarne i alternativne medicine.

Komora imenuje nadzorni odbor, koji obavlja nadzor nad priznavanjem i evidentiranjem sistema i metoda komplementarne i alternativne medicine. U slučaju da utvrdi određene nepravilnosti, nadzorni odbor određuje sljedeće mjere:

- predlaže osobi da Komori podnese zahtjev za određivanje sistema ili metode komplementarne i alternativne medicine,
- predlaže Komori da se metoda uvrsti u zdravstvenu djelatnost u skladu s medicinskom doktrinom,
- zahtijeva od stručnjaka objašnjenje o obavljanju određenog sistema ili metode, ako je obavlja suprotno podnesenom opisu tog sistema ili metode koji je naveden u spisku sistema i metoda, a također zahtijeva usklađivanje,
- zahtijeva od stručnjaka objašnjenje ukoliko određeni sistem ili metodu obavlja suprotno standardima komplementarne i alternativne medicine.

Hrvatska

U Hrvatskoj djelatnost komplementarne i alternativne medicine nije pravno regulisana.

Srbija

U Srbiji je **Zakonom o zdravstvenoj zaštiti**, koji je usvojen u 2019. godini, obuhvaćena i komplementarna i alternativna medicina (članovi 217. i 218.).¹⁰ Propisano je da u smislu Zakona o zdravstvenoj zaštiti komplementarna medicina obuhvata one tradicionalne i komplementarne metode i postupke prevencije, dijagnostičke procjene, liječenja, zdravstvene njege i rehabilitacije koji blagotvorno utiču na čovjekovo zdravlje ili njegovo zdravstveno stanje i koji, u skladu s važećom medicinskom doktrinom, nisu obuhvaćeni metodama i postupcima konvencionalne medicine. Pod dijagnostičkom procjenom podrazumijeva se skup postupaka i metoda komplementarne medicine kojima se vrši dijagnostika poremećaja, a koji se ne baziraju na konvencionalnim biološkim mehanizmima i ne mogu služiti za dijagnozu bolesti u konvencionalnoj medicini. Edukacija zdravstvenih radnika za obavljanje metoda i postupaka komplementarne medicine provodi se u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti koje se odnose na kontinuiranu edukaciju. Osim toga, Zakonom o zdravstvenoj zaštiti dozvoljene su samo one metode i postupci komplementarne medicine koji:

- ne štete zdravlju,
- pacijente ne odvraćaju od upotrebe metoda i postupaka konvencionalne medicine i
- se izvode u skladu sa priznatim standardima komplementarne medicine.

U skladu s ovim zakonom i propisima donijetim za provođenje ovog zakona, u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi metode i postupke komplementarne medicine može obavljati zdravstveni radnik kojem je ministar zdravlja rješenjem izdao dozvolu za obavljanje određenih metoda i postupaka komplementarne medicine, na osnovi mišljenja republičke stručne komisije za komplementarnu medicinu. Na rješenje ministra primjenjuju se odredbe koje se odnose na donošenje upravnog akta saglasno garantnom aktu, propisane zakonom kojim se uređuje opšti upravni postupak. Ministar zdravlja, na prijedlog navedene komisije, propisuje bliže uslove i način obavljanja metoda i postupaka komplementarne medicine u zdravstvenoj ustanovi, drugom pravnom licu i privatnoj praksi, kao i program stručnog osposobljavanja zdravstvenih radnika za obavljanje metoda i postupaka komplementarne medicine.

Ministar zdravlja je u 2020. godini donio **Pravilnik o bližim uslovima i načinu obavljanja metoda i postupaka komplementarne medicine**,¹¹ kojim je propisano da određene metode komplementarne medicine obavlja zdravstveni radnik kojem je ministar zdravlja rješenjem izdao dozvolu za obavljanje određenih metoda komplementarne medicine. Metode komplementarne medicine mogu se, u skladu sa zakonom, obavljati u zdravstvenoj ustanovi, drugom pravnom licu i privatnoj praksi koja je osnovana kao opšta ili specijalistička ordinacija doktora medicine ili doktora stomatologije – doktora dentalne medicine, kao poliklinika, ili

¹⁰ Pravno-informacioni sistem Srbije <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2019/25/2/reg/>

¹¹ Pravno-informacioni sistem Srbije <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2020/1/2>

kao ambulanta za zdravstvenu njegu i ambulanta za rehabilitaciju. Pravilnikom je također propisano da su metode komplementarne medicine sljedeće:

I. metode prevencije, dijagnostičke procjene, liječenja i rehabilitacije:

1. akupunktura,
2. metode stimulacije akupunkturnih mikrosistema,
3. kvantna medicina,
4. homeopatija,
5. tradicionalna kineska medicina,
6. ajurveda – tradicionalna indijska medicina,
7. hiropraksa,
8. osteopatija,

II. metode očuvanja i unapređenja zdravlja:

9. aromaterapija,
10. reiki,
11. antropozofska medicina,
12. či gong (dao jin), joga, tai či čuan - vježbe u medicinske svrhe.

Zdravstveni radnik može da obavlja metode komplementarne medicine ako:

- ima završene odgovarajuće integrisane akademske studije zdravstvene struke, odnosno odgovarajuću visoku ili srednju školu zdravstvene struke,
- posjeduje odobrenje nadležne komore zdravstvenih radnika za samostalni rad – licencu,
- ima dozvolu - rješenje ministra zdravlja za obavljanje određene metode komplementarne medicine. Također je potrebno da zdravstvena ustanova, drugo pravno lice ili privatna praksa u kojoj taj zdravstveni radnik obavlja metode komplementarne medicine ima dozvolu za proširenje djelatnosti na određenu metodu komplementarne medicine.

Dozvola se izdaje zdravstvenom radniku koji, pored zakonom propisanih uslova, mora da ima potvrdu o završenoj kontinuiranoj medicinskoj edukaciji za određenu oblast komplementarne medicine (certifikat), dok za metodu tradicionalne kineske medicine, ajurvede – tradicionalne indijske medicine, homeopatije i hiroprakse mora imati odgovarajuće visoko obrazovanje.

Prethodni postupak procjene kvaliteta programa kontinuirane edukacije zdravstvenih radnika iz oblasti komplementarne medicine vrši Republička stručna komisija za komplementarnu medicinu. Programi stručnog osposobljavanja za određene oblasti komplementarne medicine za metode iz ovog pravilnika su:

- Akupunktura – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 300 časova koja se sastoji iz 150 časova teoretske i praktične nastave iz osnova tradicionalnog koncepta akupunkture i 150 časova teoretske i praktične nastave iz kliničke primjene akupunkture. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od devet mjeseci. Akupunkтуру mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Stimulacija akupunkturnih mikrosistema – kontinuirana medicinska edukacija u trajanju od ukupno 225 časova, koja sa sastoji iz 150 časova teoretske i praktične nastave iz osnova tradicionalnog koncepta akupunkture i 75 časova teorijske i praktične nastave iz kliničke primjene metoda stimulacije akupunkturnih mikrosistema. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od devet mjeseci. Stimulaciju akupunkturnih mikrosistema mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Kvantna medicina – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 600 časova koja se sastoji iz 150 časova teoretske i praktične nastave iz osnova tradicionalnog koncepta akupunkture, 250 časova teoretske i praktične nastave iz kliničke primjene kvantne medicine i 200 časova iz osnova homeopatije. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 18 mjeseci. Kvantnu medicinu mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Homeopatija – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 1.200 časova koja se sastoji iz 600 časova teoretske i praktične nastave iz osnova homeopatije i 600 časova teoretske i praktične nastave iz kliničke primjene homeopatije. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 36 mjeseci. Takođe dozvolu mogu dobiti odgovarajući zdravstveni radnici sa fakultetskim obrazovanjem iz oblasti homeopatije u trajanju ne kraćem od četiri godine. Homeopatiju mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Tradicionalna kineska medicina – fakultetsko obrazovanje u trajanju od najmanje četiri godine. Tradicionalnu kinesku medicinu mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Ajurveda – tradicionalna indijska medicina – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 720 časova koja se sastoji iz 360 časova teoretske i praktične nastave iz osnova ajurvedske medicine i 360 časova teoretske i praktične nastave iz kliničke primjene ajurvedske medicine. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 12 mjeseci. Takođe dozvolu mogu dobiti odgovarajući zdravstveni radnici sa fakultetskim obrazovanjem iz oblasti ajurvede – tradicionalne indijske medicine u trajanju ne kraćem od četiri godine. Ajurvedu – tradicionalnu indijsku medicinu mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Hiropraksa – fakultetsko obrazovanje u trajanju od najmanje četiri godine. Hiropraksu mogu da obavljaju doktori medicine.

- Osteopatija – kontinuirano medicinsko obrazovanje u ukupnom trajanju od 400 časova sa najmanje 200 časova praktične nastave. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 24 mjeseca. Osteopatiju mogu da obavljaju doktori medicine, doktori stomatologije – doktori dentalne medicine i fizioterapeuti sa visokim obrazovanjem.

- Aromaterapija – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 300 časova, koja se sastoji iz 150 časova teoretske nastave i 150 časova praktične nastave. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od šest mjeseci. Aromaterapiju mogu obavljati svi zdravstveni radnici koji imaju završene odgovarajuće akademske studije zdravstvene struke ili odgovarajuću visoku ili srednju školu zdravstvene struke, licencu i dozvolu ministra zdravlja, osim oralne primjene aromaterapije, koju mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Reiki – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 422 časa, koja se sastoji od 92 časa teoretske nastave iz osnova kliničke primjene Reiki-metode i 330 časova praktične nastave. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 18 mjeseci. Reiki-metodu mogu da obavljaju doktori medicine i doktori stomatologije – doktori dentalne medicine.

- Antropozofska medicina – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 768 časova, koja se sastoji od 384 časa teoretske nastave iz osnova antropozofske medicine i 384 časa praktične nastave iz kliničke primjene antropozofske medicine. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od 24 mjeseca. Antropozofsku medicinu mogu da obavljaju doktori medicine.

- Či gong – dao jin, joga i tai či čuan - vježbe u medicinske svrhe – kontinuirana medicinska edukacija u ukupnom trajanju od 90 časova, koja se sastoji od 30 časova teoretske nastave iz osnova akupunkture i ajurvede – tradicionalne indijske medicine i 60 časova praktične nastave. Nastava mora biti raspoređena u vremenskom periodu ne kraćem od šest mjeseci. Či gong – dao jin, joga i tai či čuan - vježbe u medicinske svrhe mogu da obavljaju doktori medicine i fizioterapeuti sa visokim, odnosno srednjim obrazovanjem zdravstvene struke.

Praktična nastava za prethodno navedene metode komplementarne medicine obavlja se u zdravstvenoj ustanovi, drugom pravnom licu ili privatnoj praksi. U postupku dobivanja dozvole zdravstveni radnik podnosi zahtjev za dobivanje dozvole Ministarstvu zdravlja – Republičkoj stručnoj komisiji za komplementarnu medicinu, na odgovarajućem obrascu, a uz zahtjev dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- ovjerenu fotokopiju odobrenja za samostalni rad – licencu nadležne komore,
- ovjerenu fotokopiju certifikata Kontinuirane medicinske edukacije (KME),
- ovjerenu fotokopiju fakultetske diplome za metode tradicionalne kineske medicine, tradicionalne indijske medicine – ajurvede, homeopatije i hiroprakse, kao i dokaz o akreditaciji fakulteta,
- dokaz o uplati administrativne takse.

Ministar zdravlja donosi rješenje na osnovi mišljenja Republičke stručne komisije za komplementarnu medicinu, koja provodi prethodni postupak procjene kvaliteta programa kontinuirane medicinske edukacije iz metoda komplementarne medicine, u skladu sa standardima edukacije domaćih i evropskih stručnih udruženja, pravilnikom kojim se uređuje kontinuirana medicinska edukacija zdravstvenih radnika, te Pravilnikom o bližim uslovima i načinu obavljanja metoda i postupaka komplementarne medicine i po zahtjevu organizatora kontinuirane edukacije. Nakon provedenog postupka Komisija daje pozitivno ili negativno mišljenje o kvalitetu predloženog programa i prosljeđuje ga podnosiocu zahtjeva.

Izuzetno, dozvolu za obavljanje metoda tradicionalne kineske medicine i tradicionalne indijske medicine – ajurvede može dobiti i lice koje je završilo fakultet tradicionalne kineske medicine, odnosno ajurvede – tradicionalne indijske medicine u trajanju od najmanje četiri godine i steklo zvanje doktora tradicionalne kineske medicine, odnosno doktora ajurvedske medicine – doktora tradicionalne indijske medicine. Zahtjev za obavljanje ovih metoda podnosi se Ministarstvu zdravlja – Komisiji za komplementarnu medicinu, a uz zahtjev se dostavlja sljedeća dokumentacija:

- ovjeren prevod diplome od strane sudskog tumača za srpski jezik;
- ovjeren prevod plana i programa fakulteta odgovarajuće metode komplementarne medicine od strane sudskog tumača za srpski jezik,
- dokaz o uplati administrativne takse.

Navedena lica mogu obavljati metode tradicionalne kineske medicine i ajurvede – tradicionalne indijske medicine, ako su dobili dozvolu ministra zdravlja, u zdravstvenoj ustanovi, drugom pravnom licu ili privatnoj praksi, uz pismenu saglasnost ordinirajućeg doktora medicine, odnosno doktora stomatologije/doktora dentalne medicine.

Ako je doktor tradicionalne kineske ili ajurvedske medicine strani državljanin, neophodno je da zna srpski jezik najmanje na nivou koji je potreban za nesmetanu komunikaciju sa pacijentom, kao i drugi jezik koji je u službenoj upotrebi, u skladu sa propisima kojima se uređuje službena upotreba jezika u Republici Srbiji.

Zdravstveni radnik – predavač praktične nastave kontinuirane medicinske edukacije iz oblasti komplementarne medicine mora imati radno iskustvo u obavljanju metode komplementarne medicine iz koje vrši edukaciju u trajanju od najmanje pet godina, u obimu od najmanje 50 pacijenata godišnje u posljednjih pet godina. Predavač iz teoretske i praktične nastave može biti i zdravstveni radnik sa stečenim zvanjem edukatora za određenu metodu komplementarne medicine od strane stručnih udruženja ili visokoškolskih ustanova iz zemalja Evropske unije.

Zahtjev za prethodni postupak procjene kvaliteta programa podnosi se navedenoj komisiji na propisanom obrascu, a uz zahtjev se dostavlja i sljedeća dokumentacija:

- popunjena prijava za akreditaciju programa kontinuirane medicinske edukacije (obrazac Zdravstvenog savjeta Srbije),
- dokaz o radnom iskustvu u obavljanju metode komplementarne medicine iz koje se prijavljuje program edukacije, u trajanju od najmanje pet godina, za svakog predavača praktične nastave, a za predavača - zdravstvenog radnika sa stečenim zvanjem edukatora za određenu metodu komplementarne medicine od strane stručnih udruženja ili visokoškolskih ustanova iz zemalja Evropske unije – dokaz o zvanju certifikovanog edukatora,
- dokaz o pruženim zdravstvenim uslugama iz metode komplementarne medicine, iz koje se prijavljuje program kontinuirane medicinske edukacije, u obimu od najmanje 50 pacijenata godišnje, u posljednjih pet godina za svakog predavača praktične nastave,
- dokaz da se praktični dio kontinuirane edukacije obavlja u zdravstvenoj ustanovi, drugom pravnom licu ili privatnoj praksi.

U pogledu kadra, zdravstvena ustanova ili privatna praksa može obavljati metode komplementarne medicine ako, pored uslova propisanih Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, za obavljanje odgovarajuće djelatnosti zdravstvene ustanove ili privatne prakse ima u radnom odnosu ili angažovanog po drugom pravnom osnovu najmanje jednog zdravstvenog radnika koji ima dozvolu za obavljanje određenih metoda komplementarne medicine koju izdaje Ministarstvo zdravlja.

U pogledu prostora, zdravstvena ustanova, drugo pravno lice i privatna praksa mogu obavljati metode komplementarne medicine, ako, osim zakonom propisanih uslova po pitanju prostora za djelatnost za koju su registrovani, imaju i prostoriju za obavljanje metoda i postupaka komplementarne medicine koja ispunjava uslove u pogledu prostora za ordinaciju opšte medicine, u skladu sa pravilnikom kojim se propisuju bliži uslovi u pogledu kadra, opreme, prostora, lijekova i medicinskih sredstava za obavljanje zdravstvene djelatnosti.

Prostor za *ci gong* – *dao jin*, *tai chi čuan* i *joga-vježbe* mora imati obezbijeđene opšte uslove u pogledu prostora u skladu sa pravilnikom kojim se propisuju bliži uslovi u pogledu kadra, opreme, prostora, lijekova i medicinskih sredstava za obavljanje zdravstvene djelatnosti. Ovaj prostor obuhvata prostoriju za vježbe i svlačionicu. Prostorija za vježbe obuhvata prostor za najmanje četiri strunjače za pacijente i jednu strunjaču za zdravstvenog radnika i ne smije biti manja od 20 m², a za svaku narednu strunjaču mora biti obezbijeđeno još 4 m². Prostorija za svlačionicu ne smije biti manja od 6 m².

Za instrumente, aparate i uređaje koji se primjenjuju na ljudima u oblasti komplementarne medicine, bilo da se koriste samostalno ili u kombinaciji, uključujući i softver potreban za pravilnu primjenu, zdravstvena ustanova ili privatna praksa dostavlja kao dokaz rješenje Agencije za lijekove i medicinska sredstva o registraciji medicinskog sredstva.

Zdravstvena ustanova ili privatna praksa trebaju ispunjavati sljedeće uslove u pogledu opreme, lijekova i medicinskih sredstava: pored odgovarajuće opreme i medicinskih sredstava za obavljanje zdravstvene djelatnosti za koju su registrovani, trebaju imati i dodatnu opremu: sto, dvije stolice, otoman za pregled ili terapijski sto, osim za metode či gong – dao jin, joga i tai či čuan.

U zavisnosti od vrste metode komplementarne medicine, potrebno je obezbijediti i:

- za akupunkturu: setove akupunkturnih igala za jednokratnu upotrebu ili individualne kompletne igala, sterilizator,
- za kvantnu medicinu: aparat za dijagnostičku procjenu i terapiju,
- za či gong - dao jin, jogu i tai či čuan - vježbe u medicinske svrhe: u prostoriji za vježbe najmanje četiri strunjače za pacijente i jednu za zdravstvenog radnika, a u svlačionici opremu za odlaganje ličnih stvari.

Pravilnikom je propisan i postupak za dobijanje rješenja zdravstvene inspekcije o ispunjenosti uslova za obavljanje određenih metoda komplementarne medicine u zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi, na način da zdravstvena ustanova podnosi zdravstvenoj inspekciji Ministarstva zdravlja zahtjev za proširenje registrovane djelatnosti na oblast komplementarne medicine, dok zdravstveni radnik – doktor tradicionalne kineske medicine i doktor tradicionalne indijske medicine koji je dobio dozvolu za obavljanje metoda komplementarne medicine zaključuje ugovor sa zdravstvenom ustanovom ili privatnom praksom za obavljanje te metode komplementarne medicine.

Zdravstvena ustanova uz zahtjev dostavlja i sljedeću dokumentaciju:

- rješenje ministra zdravlja kojim se zdravstvenom radniku dozvoljava obavljanje određene metode komplementarne medicine,
- ugovor zaključen između zdravstvene ustanove ili privatne prakse i zdravstvenog radnika o obavljanju određene metode komplementarne medicine (ugovor o radu ili ugovor o dopunskom radu),
- Rješenje Agencije za lijekove i medicinska sredstva o registraciji medicinskog sredstva,
- dokaz o ispravnosti opreme (garantni list ili potvrda ovlašćenog servisera opreme),
- skicu prostora izrađenu kao tehnički crtež, sa kvadraturom i namjenom prostorija za obavljanje metoda komplementarne medicine,
- dokaz o plaćenju administrativnoj taksi.

Saglasnost Ministarstva zdravlja za proširenje registrovane djelatnosti na oblast komplementarne medicine daje se rješenjem koje donosi zdravstveni inspektor o ispunjenosti uslova u pogledu kadra, prostora, opreme, lijekova i medicinskih sredstava za obavljanje određene metode komplementarne medicine u zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi, za određenog zdravstvenog radnika. Osnivač privatne prakse u prostorijama privatne prakse, na oglasnoj tabli, pored podataka istaknutih u skladu sa propisom kojim su utvrđeni bliži uslovi za obavljanje zdravstvene djelatnosti u zdravstvenim ustanovama i drugim oblicima zdravstvene službe, ističe i sljedeće:

- fotokopiju rješenja ministra zdravlja kojim se dozvoljava zdravstvenom radniku obavljanje određenih metoda komplementarne medicine,

- Rješenje zdravstvenog inspektora Ministarstva zdravlja o ispunjenosti uslova u pogledu prostora, opreme, lijekova i medicinskih sredstava za obavljanje određenih metoda komplementarne medicine.

Njemačka

Njemačka je među prvima pravno uredila oblast komplementarne i alternativne medicine i zakonom omogućila i osobama koje nisu ljekari da obavljaju djelatnost komplementarne i alternativne medicine. U ovom kratkom zakonu, koji ima samo nekoliko članova, nisu nabrojene metode komplementarne i alternativne medicine koje zakon odobrava, ali je lista odobrenih metoda objavljena na internetskoj stranici Udruženja stručnjaka za komplementarnu i alternativnu medicinu.¹² Djelatnost nadgledaju državni organi i stručna udruženja.

Ljekari u obavljanju svoje ljekarske profesije mogu slobodno primjenjivati, između ostalog, i odobrene metode komplementarne i alternativne medicine, ali ne mogu tražiti dozvolu za obavljanje djelatnosti komplementarne i alternativne metode odvojeno od ljekarskog zanimanja. Oni stižu obrazovanje između ostalog i iz oblasti komplementarne i alternativne medicine, a samo za pojedine metode moraju dobiti dodatne certificate, što organizira Ljekarska komora.

Ostale osobe - stručnjaci za komplementarnu i alternativnu medicinu, prema prethodno navedenom zakonu, moraju položiti stručni ispit i dobiti dozvolu za obavljanje ove djelatnosti. Između ostalog, moraju poznavati strukturu zdravstvenog sistema Njemačke, kao i Zakon o stručnjacima za komplementarnu i alternativnu medicinu, Zakon o pravima pacijenata, Zakon o oglašavanju, Zakon o konkurenciji te relevantne odredbe krivičnog zakonodavstva. Također moraju imati potrebno znanje iz anatomije, patološke anatomije, fiziologije, patofiziologije i farmakologije. Prilikom polaganja stručnog ispita provjerava se teoretsko, ali ne i praktično znanje.¹³

Austrija

U Austriji samo ljekari mogu obavljati metode komplementarne i alternativne medicine. Zanimanja koja nisu zakonom regulisana zabranjeno je obavljati, što se odnosi i na stručnjake za komplementarnu i alternativnu medicinu, čiji položaj nije pravno uređen. Usluge koje su povezane sa zdravljem, a ne spadaju u medicinu, svrstane su u poslovne djelatnosti i slobodna zanimanja. U Zakonu o ljekarima nisu nabrojene metode komplementarne i alternativne medicine koje se mogu obavljati, te je u tom pogledu značajna sudska praksa. Vrhovni sud Austrije odobrio je homeopatiju i akupunkтуру kao alternativne metode, a nije odobrio lasersku akupunkтуру, Bachovu cvjetnu terapiju i druge. Iz metoda koje nadgleda Ljekarska komora Austrije ljekari moraju steći odgovarajuće obrazovanje, koje traje od 18 do 36 mjeseci, zavisno

¹² Vidi: <https://www.heilpraktiker.org/therapiemethoden> (21. juni 2023.)

¹³ Vidi: KOGOVSŠEK SAJOVIC, Špela, 2020, Pravna ureditev zdravilstva [online]. Doctoral dissertation. University of Ljubljana. [Accessed 20 June 2023]. Retrieved from: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=eng&id=122367>, str. 224 – 229, <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=122367&lang=eng>

od metode. Troškovi liječenja metodama komplementarne i alternativne medicine djelimično se pokrivaju iz osnovnog zdravstvenog osiguranja.¹⁴

Radiestezija

U propisima Slovenije i Srbije, koje smo opisali, nabrojene su metode komplementarne i alternativne medicine koje su odobrene zakonom, ali među njima nije navedena radiestezija.

Apiterapija

U brojnim evropskim zemljama, uključujući Sloveniju, Hrvatsku, Srbiju, Njemačku i Austriju, u praksi je razvijena djelatnost apiterapije, a u Sloveniji je od 2021. godine detaljnije pravno regulisano i standardizirano zanimanje apiterapeut. U Hrvatskoj je u junu 2023. godine u Podregistar standarda zanimanja Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira upisan standard zanimanja “apiterapeut/apiterapeutkinja”, dok u Registar Nacionalnog okvira kvalifikacija Srbije još nije upisana kvalifikacija “apiterapeut”.¹⁵

Slovenija

Zanimanje apiterapeut

U okviru sistema potvrđivanja i provjere neformalno stečenog znanja, u Sloveniji se za određena zanimanja izdaje nacionalna profesionalna kvalifikacija (NPK), kao formalno priznata osposobljenost potrebna za obavljanje zanimanja na osnovi nacionalnog standarda zanimanja. U tom kontekstu ministar rada Slovenije donio je 14.1.2021. godine odluku o *Standardu zanimanja apiterapeut*¹⁶ u okviru klase P-16 *Frizerske i druge usluge uljepšavanja* (1012), a zatim je 5.3.2021. godine donio odluku o *Katalogu standarda stručnih znanja i vještina za nacionalnu profesionalnu kvalifikaciju Apiterapeut*.¹⁷ Rad na uvođenju ove profesionalne kvalifikacije završen je u 2022. godini, od kada ovo zanimanje ima zvanični i službeni status u okviru sistema nacionalnih profesionalnih kvalifikacija. Prema podacima Državnog ispitnog centra, u Sloveniji trenutno djeluju 92 apiterapeuta s ovom profesionalnom kvalifikacijom. Obrazovanje i osposobljavanje za ovo zanimanje provodi Pčelarski savez još od 2014. godine, a dosad ga je pohađalo više od 300 osoba.¹⁸

Standardom je propisano da kandidat za apiterapeuta može:

¹⁴ Vidi: KOGOVSŠEK SAJOVIC, Špela, 2020, Pravna ureditev zdravilstva [online]. Doctoral dissertation. University of Ljubljana. [Accessed 20 June 2023]. Retrieved from: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=eng&id=122367>, str. 241 – 243, <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=122367&lang=eng>

¹⁵ Vidi: <https://noks.azk.gov.rs/pretraga-registara/pretraga-nacionalnih-kvalifikacija.html>

¹⁶ Internetska stranica Nacionalnog informacijskog centra za strukovno obrazovanje <https://www.nrpslo.org/Pregled-NPKja?data=7514-662-0-1>

¹⁷ Internetska stranica Nacionalna profesionalna kvalifikacija - Centra za strukovno obrazovanje <https://npk.si/katalogi/7514662/>

¹⁸ Pčelarski savez Slovenije https://www.czs.si/Admin/load.php?sif_ob=6&sif_file=objave_podrobno_czs&sif_parent=12597 (1. juli 2022.)

- planirati, organizirati i obavljati posao u radnom okruženju u skladu s ovlastima i standardima kvaliteta rada u djelatnosti apiterapije,
- voditi poslovanje i administrativne procese u djelatnosti apiterapije,
- komunicirati sa strankama, stručnjacima i predstavnicima stručnih institucija i pri tom poštovati poslovni bonton,
- obrađivati, analizirati i tumačiti podatke za donošenje poslovnih odluka u oblasti apiterapije, uz upotrebu savremene informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- racionalno upravljati sredstvima: opremom, materijalima, energijom i vremenom,
- održavati svoju sigurnost, sigurnost stranaka i korisnika usluga te čuvati okolinu,
- koristiti primarne pčelinje proizvode,
- proizvoditi pripravke za apiterapiju,
- savjetovati stranke o korištenju pčelinjih proizvoda i pripravaka za očuvanje i jačanje zdravlja,
- obavljati masaže s medom,
- omogućavati strankama opuštanje uz udisanje zraka iz pčelinjih košnica,
- pružiti prvu pomoć u slučaju uboda pčele i drugih zdravstvenih nezgoda u okviru djelatnosti.

Opis profesionalnog standarda

Oblast rada	Ključni poslovi	Vještine i znanja
Analiza, planiranje i organizacija rada	planira, organizira i provodi poslovni proces u oblasti apiterapije	- planira i organizira racionalno korištenje sredstava (prostor, materijali, energija, vrijeme), - bira materijale koji nisu štetni za životnu sredinu, - razumije značaj društvene odgovornosti preduzeća, - planira i organizira poslovni proces, - planira, provodi i usklađuje plan različitih aktivnosti i postupke usluga apiterapije, - poznaje osnove organizacije rada, - poznaje normative rada i korištenja materijala u svojoj djelatnosti
Priprema rada i radnog mjesta	priprema sebe, radno mjesto i proizvode	- priprema prostor i proizvode za obavljanje poslova, - održava ličnu higijenu i higijenu radnog prostora u skladu sa sanitarno-zdravstvenim propisima, - provodi postupak čišćenja i dezinfekcije prostora i proizvoda, - priprema se za rad, - priprema i vodi kartoteku stranaka i prati njihovo stanje, - osigurava zaštitu ličnih podataka stranaka, - poznaje učinke tretmana apiterapijom, - poznaje propise o dozvoljenom korištenju proizvoda, - svjestan je značaja sigurnosti materijala za zdravlje ljudi, - poznaje pravila pripreme sredstava, prostora, sebe i stranke, - pridržava se uputstava o ličnoj higijeni i estetskoj urednosti

Operativni poslovi	koristi primarne pčelinje proizvode u svrhu apiterapije	- koristi primarne pčelinje proizvode, pripremljene po načelima održive (prirodne) pripreme: - med (med u saću, med, med s dijelovima saća ...), - cvjetni prah (iz saća; prikupljen na posude postavljene u košnice), - propolis, - pčelinji vosak, - matičnu mliječ, - pčelinji otrov, - vlada tehnikama pripreme navedenih proizvoda, - prikladno skladišti navedene proizvode
	priprema pripravke za apiterapiju	- proizvodi i skladišti mješavine pčelinjih proizvoda i pripravaka: - mješavine s medom i pčelinjim proizvodima, - apilarnil, - kreme, - sapune, šampone, - svijeće, - voštane obloge, - poznaje djelovanje proizvoda i pripravaka apiterapije
	savjetuje stranke o korištenju pčelinjih proizvoda i pripravaka za očuvanje i jačanje zdravlja	- prima stranku i dobiva osnovne informacije u vezi s njenim zdravstvenim stanjem, - razumije razliku između apiterapije i djelatnosti komplementarne i alternativne medicine i zdravstvene djelatnosti, kao i svoju ulogu u tom kontekstu, - informira i savjetuje stranke o načinu obavljanja usluga i tretmana apiterapije, - upoznaje stranke s djelovanjem i učincima pčelinjih proizvoda, - poznaje i razumije učinke pčelinjih proizvoda i njihovih međusobnih kombinacija, - poznaje indikacije i kontraindikacije prilikom upotrebe pčelinjih proizvoda, - zna osnove anatomije i fiziologije tijela
	obavlja masažu s medom	- priprema sebe i prostor sa stolom za masažu, - priprema sredstva (voda, dezinficijens, papir ...) i rublje za masažu, - od stranke dobiva informacije koje su ključne za obavljanje masaže s medom, - priprema stranku za masažu, - razumije značenje i osigurava intimnost i zaštitu ličnog integriteta stranke, - informira stranku o postupku masaže s medom, - nanosi prikladno zagrijani cvjetni med na cijelu masažnu površinu stranke, - obavlja masažu s medom:

		- utire med u kožu, vakuumskim postupkom omogućava izlučivanje nečistoća i odstranjuje ih s tijela vlažnim i toplim ubrusom, - kontrolira vrijeme trajanja masaže, - pazi na promjene u ponašanju stranke, prepoznaje ih i u skladu s tim masažu prilagođava ili prekida, - evidentira obavljene usluge, - poznaje refleksne zone stranke, - vlada tehnikama vakuumskih postupaka masaže, - zna objasniti stranci da masaža nije zamjena za medicinski pregled, - poznaje, objašnjava i uzima u obzir kontraindikacije, - zna koje mjere treba preduzeti u slučaju neregularnosti, dobnih promjena i drugih neželjenih promjena na koži, - ocjenjuje kada stranku uputiti ljekaru
	omogućava strankama opuštanje uz udisanje zraka iz pčelinjih košnica	- određuje koji period je odgovarajući za obavljanje navedenih usluga opuštanja, - priprema prostor i sredstva (sto, ležaj, maska za disanje ...), - obavlja konsultacije sa strankom o usluzi i dobiva informacije koje mogu uticati na tok postupka, - savjetuje stranku o pozicioniranju i vremenu trajanja opuštanja, - prati tok opuštanja stranke i u slučaju potrebe pruža prvu pomoć, - evidentira uslugu, - u slučaju negativne reakcije stranke poduzima mjere prema predviđenom postupku
	pruža prvu pomoć strankama u slučaju uboda pčele i drugih zdravstvenih nezgoda u okviru djelatnosti	- pruža prvu pomoć strankama u slučaju uboda pčele i u drugim slučajevima, - poznaje najčešće oblike zdravstvenih komplikacija u okviru djelatnosti i vlada postupcima pružanja prve pomoći, - u slučaju uboda pčele: - uklanja žalac, - primjenjuje hladni oblog i kortikosteroidnu kremu (u slučaju otoka), - primjenjuje antihistaminik (ako se otok dodatno povećava), - pridržava se zdravstveno-higijenskih propisa, - poziva hitnu medicinsku pomoć u slučaju zdravstvenih komplikacija (npr. anafilaktičke reakcije) u okviru djelatnosti
Administrativni poslovi	naručuje stranke za usluge apiterapije i vodi administraciju u	- prikuplja statističke podatke za potrebe analiza, pripremu izvještaja i pripremu preporuka, - provodi analize i priprema izvještaje,

	vezi s organizacijom aktivnosti u oblasti apiterapije	- vodi poslovne evidencije, - poznaje načine i mogućnosti elektronskog poslovanja, - vodi evidenciju o porijeklu pčelinjih proizvoda, - osigurava mogućnost utvrđivanja porijekla pripreme pčelinjih proizvoda, - poznaje načine poslovne korespondencije, administracije, evidentiranja i sačinjavanja izvještaja, - naručuje stranke i vodi evidenciju terapija za određenog korisnika sredstava apiterapije, - vodi evidenciju učinaka u odnosu na stranke – korisnike sredstava apiterapije, - sačinjava dopise strankama i druge dopise korištenjem savremene informacijsko-komunikacijske tehnologije, - osigurava zaštitu i povjerljivost ličnih podataka
Komercijalni poslovi	razvija preduzetničke osobine, vještine i ophođenje	- analizira tržište u vezi s potrebama i konkurencijom, - nabavlja opremu, pribor, potrošni materijal i ambalažu za potrebe apiterapije, - priprema i prati poslovni i finansijski plan, - analizira i ocjenjuje poslovne rezultate, - pravi kalkulacije i priprema cjenovnik pčelinjih proizvoda i usluga, - poznaje vrste i strukturu troškova svog rada i materijala koje koristi, - prodaje i promovira pčelinje proizvode i usluge, - pridržava se načela održivosti
Komunikacija	komunicira sa strankama, stručnjacima i predstavnicima stručnih institucija	- prikuplja informacije o zdravstvenom stanju stranke, - upoznaje se sa zdravstvenim stanjem stranke i njenim eventualnim medicinskim dijagnozama, - sa strankom ostvaruje povjerljiv odnos, - koristi informacijsko-komunikacijsku tehnologiju za potrebe apiterapije, - komunicira s predstavnicima stručnih institucija, - koristi stručnu terminologiju, - primjenjuje načela poslovne etike
Osiguranje kvaliteta	osigurava kvalitet proizvoda i usluga apiterapije	- prati i provjerava kvalitet proizvoda za apiterapiju, - osigurava kvalitet obavljenih usluga apiterapije, - osigurava ličnu higijenu i higijenu prostorija i opreme u skladu sa sanitarno-higijenskim propisima, - provjerava i prati zadovoljstvo stranaka obavljenim uslugama, - pri obavljanju djelatnosti pridržava se etičkog kodeksa, - osigurava zaštitu ličnih podataka stranke, - racionalno upravlja sredstvima: prostorom, materijalima, energijom i vremenom,

		- prati novosti iz struke i stalno se stručno usavršava, - poznaje propise koji se odnose na njegovu djelatnost i provodi ih u okviru svojih nadležnosti, - poznaje sisteme osiguranja kvaliteta i metode kontrole kvaliteta koje se koriste u apiterapiji
Zaštita zdravlja i životne sredine	osigurava svoju zaštitu i zaštitu drugih	- štiti svoje zdravlje i zdravlje stranaka u skladu s propisima o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i u skladu s pravilima zaštite od požara, - pridržava se ergonomske načela pri uređenju svoje okoline/radnog mjesta, - poznaje mogućnosti nastanka nesreća na radu i mjere za njihovo sprječavanje, - pridržava se propisa koji se odnose na zarazne bolesti i uredbe o upravljanju otpadom
	štititi životnu sredinu	- obavlja djelatnost u skladu s propisima o zaštiti životne sredine, - pridržava se načela upotrebe sredstava za rad i materijala koji su sigurni i neškodljivi za životnu sredinu

*Katalog standarda stručnih znanja i vještina
za nacionalnu profesionalnu kvalifikaciju Apiterapeut*

Ministar rada donio je u 2021. godini Katalog standarda stručnih znanja i vještina za nacionalnu profesionalnu kvalifikaciju Apiterapeut, koji navodimo u nastavku istraživanja.

1. Naziv i kod Kataloga standarda stručnih znanja i vještina

Apiterapeut (7514662011)

Klasius (Klasifikacijski sistem obrazovanja i osposobljavanja)-P16: Frizerske i druge usluge uljepšavanja (1012)

Klasius-SRV: Podnivo 6/1: Ishodi, certifikatni sistem NPK (26100)

Nivo kvalifikacije: SOK (Slovenački okvir kvalifikacija) 6 (više stručno obrazovanje), EOK 5

2. Potrebna stručna znanja i vještine i posebni uslovi koje mora ispunjavati osoba koja želi dobiti profesionalnu kvalifikaciju

2.1. Stručna znanja i vještine

Pogledati prijedlog za stručni standard Apiterapeut 75146620 i tačku 11 kataloga.

2.2. Posebni uslovi koje mora ispunjavati osoba koja želi dobiti profesionalnu kvalifikaciju
Obrazovanje najmanje na nivou SOK 4 (srednje stručno obrazovanje) bilo kojeg smjera.

3. Povezanost s programima za sticanje obrazovanja

4. Načini provjere stručnih znanja i vještina

4.1. Potvrđivanje

U postupku savjetovanja kandidat priprema ličnu dokumentaciju, koju ocjenjuje komisija. Ukoliko je kandidat dostavio vjerodostojne, valjane i relevantne dokaze o znanjima, vještinama i kompetencijama iz standarda zanimanja, ova komisija može:

1. priznati znanja i vještine standarda zanimanja u cjelini,
2. djelimično priznati znanja i vještine standarda zanimanja i odrediti znanja, vještine i kompetencije koje će provjeriti,
3. ne priznati znanja i vještine standarda zanimanja jer ih kandidat nije dokazao te provjeriti znanja i vještine standarda zanimanja u cjelini.

4.2. Načini provjere

Praktična provjera u obliku saslušanja - usmenog ispita. Kandidat će tokom provjere lično pripremiti model za praktični prikaz usluge.

5. Kriteriji provjere

Kriteriji ocjenjivanja dijelova radnog procesa

Oblast ocjenjivanja	Kriteriji ocjenjivanja tokom praktičnog zadatka sa ispitom	Udio (%)
Planiranje i priprema zadatka	- planiranje i organizacija, - lična priprema, priprema prostora, uređaja, pribora i materijala (uređenost, prikladnost), - određivanje ciljeva, - priprema plana provođenja	5%
Provođenje	- uspostavljanje kontakta i postavljanje ključnih pitanja stranci, - priprema stranke za uslugu, - poznavanje pravilnog redoslijeda izvođenja postupaka, - stručnost obavljanja usluge, - kvalitet obavljanja usluge, - nastup kandidata: odnos prema poslu, komunikacija, ekonomičnost, - poštovanje zdravstveno-higijenskih propisa i praćenje stanja/ponašanja stranke, - poznavanje pčelinjih proizvoda (sirovine iz prirode koje su potrebne pčeli za proizvodnju primarnih pčelinjih proizvoda, osnovni sastojci za proizvodnju pčelinjih proizvoda), - kvalitet iskorištenih primarnih pčelinjih proizvoda, - kvalitet proizvoda (vanjski izgled, tekstura, mazivost, miris, granulacija ...)	50%
Dokumentacija	cjelovitost i preglednost dokumentacije	5%
Usmeni ispit	- predstavljanje i stručna utemeljenost obavljenog posla, - odgovaranje na postavljena pitanja o obavljenom poslu, - predstavljanje proizvoda (sastojci, receptura), - primijenjeni postupci pripreme apiterapeutskih proizvoda, - poznavanje upotrebe apiterapeutskih proizvoda, - poznavanje zakonskih osnova	40%

Ukupno		100%
---------------	--	------

6. Zanimanje ili skup zaduženja u okviru zanimanja koje je moguće obavljati nakon sticanja profesionalne kvalifikacije i koda

7. Nivo zahtjevnosti posla

(VI)

8. Prilagođavanje za osobe s posebnim potrebama

Nema prilagođavanja za osobe s posebnim potrebama.

9. Materijalni i kadrovski uslovi koje moraju ispunjavati izvođači postupaka ocjenjivanja i potvrđivanja kvalifikacija zanimanja

9.1. Materijalni uslovi

- Izvođači postupaka ocjenjivanja i potvrđivanja profesionalnih kvalifikacija moraju osigurati informiranje i savjetovanje kandidata s kvalificiranim savjetnikom.
- Uređen prostor za obavljanje apiterapije (grijani prostor sa sanitarijama)
- Apikomora u pčelinjaku
- Vizuelni materijali
- Oprema za masažu s medom:
 - sto za masažu, tekstilni prekrivač, papirni prekrivač,
 - grijač za vodu,
 - grijač za ubruse i obloge,
 - ubrusi,
 - cvjetni med za apiterapiju – za masažu,
 - voštani oblozi ili tekstilni oblozi s umecima
- Apikomora:
 - pčelinjak,
 - košnice s pčelama,
 - ležaj,
 - više inhalatora
- Pribor za čišćenje opreme:
 - žičana spužvica,
 - etilni alkohol,
 - topla voda,
 - ribež,
 - papirni ubrusi,
 - medicinske rukavice,
 - maska

9.2. Kadrovski uslovi

Licencu za člana komisije za provjeru i potvrđivanje nacionalne kvalifikacije zanimanja može dobiti osoba koja ispunjava uslove propisane zakonom kojim se uređuje Nacionalna kvalifikacija zanimanja.

Komisiju čine tri člana, od kojih:

- jedan član ima najmanje obrazovanje nivoa SOK 6 (*više stručno obrazovanje*)¹⁹ iz oblasti zdravstva i pet godina radnog iskustva u oblasti zdravstva,
- jedan član ima najmanje obrazovanje nivoa SOK 5 (*srednje stručno obrazovanje*) i potvrdu o završenoj 70-osatnoj obuci iz apiterapije, obavljenoj kod Pčelarskog saveza Slovenije,
- jedan član ima nacionalnu profesionalnu kvalifikaciju "Pčelar" i deset godina radnog iskustva u oblasti pčelarstva ili je savjetnik javne savjetodavne službe za pčelarstvo pri Pčelarskom savezu Slovenije.

10. Vremenska validnost izdatih certifikata

Nema vremenskog ograničenja.

11. Standardi stručnih znanja i vještina

Ključni poslovi	Znanja i vještine	Zadaci za provjeru
Koristi primarne pčelinje proizvode u svrhu apiterapije	- koristi primarne pčelinje proizvode, pripremljene po načelima održive (prirodne) pripreme: - med (med u saću, med, med s dijelovima saća ...), - cvjetni prah (iz saća; prikupljen na posude postavljene u košnice), - propolis, - pčelinji vosak, - matičnu mliječ, - pčelinji otrov, - vlada tehnikama pripreme navedenih proizvoda, - prikladno skladišti navedene proizvode	- objašnjava značenje održive pripreme pčelinjih proizvoda, - određuje osobine, učinke, korištenje i tehniku pripreme i skladištenja određenih niže navedenih pčelinjih proizvoda: - meda (med u saću, med, med s dijelovima saća ...), - cvjetnog praha (iz saća; prikupljen na posude postavljene u košnice), - propolisa, - pčelinjeg voska, - matične mliječi, - pčelinjeg otrova, - objašnjava zdravstvene rizike u slučaju neodgovarajuće upotrebe pčelinjih proizvoda (prevelike doze, higijenski sporni ...)
Priprema pripravke za apiterapiju	- proizvodi i skladišti mješavine pčelinjih proizvoda i pripravaka: - mješavine s medom i pčelinjim proizvodima, - apilarnil, - kreme, - sapune, šampone, - svijeće, - voštane obloge,	Ukoliko se komisija odluči za provjeru proizvoda, kandidata mora unaprijed obavijestiti da proizvod pravovremeno pripremi i donese na provjeru. Priprema i predstavlja apiterapeutske pripravke po izboru komisije: - priprema apiterapeutske pripravke koji mora sadržavati primarne pčelinje proizvode, dobivene po načelima održive pripreme, pri čemu se mora

¹⁹ Zakon o slovenačkom okviru kvalifikacija <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6958>

	- poznaje djelovanje proizvoda i pripravaka apiterapije	osigurati mogućnost utvrđivanja porijekla osnovnih sirovina, - predstavlja recepturu pripravka, - predstavlja postupak pripreme apiterapeutskog pripravka, - objašnjava porijeklo odabranih sastojaka, - objašnjava utvrđivanje porijekla pripravka, - objašnjava osobine korištene ambalaže (prikladna za prehrambene proizvode, za kozmetiku, odgovarajuća veličina, po potrebi tamna, staklena ...), - određuje cijenu pripravka, - objašnjava način skladištenja pripravka, - objašnjava učinke i djelovanje pripravka, - navodi sve propise ispoštovane prilikom pripreme
Savjetuje stranke o korištenju pčelinjih proizvoda i pripravaka za očuvanje i jačanje zdravlja	- prima stranku i dobiva osnovne informacije u vezi s njenim zdravstvenim stanjem, - razumije razliku između apiterapije i djelatnosti komplementarne i alternativne medicine i zdravstvene djelatnosti, kao i svoju ulogu u tom kontekstu, - informira i savjetuje stranke o načinu obavljanja usluga i tretmana apiterapije, - upoznaje stranke s djelovanjem i učincima pčelinjih proizvoda, - poznaje i razumije učinke pčelinjih proizvoda i njihovih međusobnih kombinacija, - poznaje indikacije i kontraindikacije prilikom upotrebe pčelinjih proizvoda, - zna osnove anatomije i fiziologije tijela	U simuliranoj situaciji savjetuje stranku o korištenju apiterapeutskih pripravaka za očuvanje i jačanje zdravlja: - planira i organizira rad, - prati stranku i dobiva osnovne informacije u vezi s njenim zdravstvenim stanjem, - informira i savjetuje stranku o načinu obavljanja apiterapeutskih usluga i tretmana, - predstavlja stranci učinke i djelovanje određenih pčelinjih proizvoda, - objašnjava učinke određenih pčelinjih proizvoda i njihovih međusobnih kombinacija, - savjetuje stranci optimalno rješenje, - evidentira savjetovanje Objašnjava sastavne elemente analize u vezi s vrstom poslovne odluke (po izboru komisije).
Obavlja masažu s medom	- priprema sebe i prostor sa stolom za masažu, - priprema sredstva (voda, dezinficijens, papir ...) i rublje za masažu, - od stranke dobiva informacije koje su ključne za obavljanje masaže s medom, - priprema stranku za masažu, - razumije značenje i osigurava intimnost i zaštitu ličnog integriteta stranke, - informira stranku o postupku masaže s medom, - nanosi prikladno zagrijani cvjetni med na cijelu masažnu površinu stranke, - obavlja masažu s medom: - utire med u kožu, vakuumskim postupkom omogućava izlučivanje nečistoća i odstranjuje ih s tijela vlažnim i toplim ubrusom, - kontrolira vrijeme trajanja masaže,	Obavlja masažu s medom na leđima stranke: - priprema i organizira rad, - informira stranku o postupku masaže s medom, pri čemu se pridržava općevažećih etičkih načela i kontraindikacija, - priprema sebe i prostor u kojem je sto za masažu, - priprema pribor (voda, dezinficijens, papir ...) i rublje za masažu, - nanosi prikladno zagrijan cvjetni med na cijelu masažnu površinu stranke, - masira s medom: - utire med u kožu, vakuumskim postupcima omogućava izlučivanje nečistoća i odstranjuje ih s tijela vlažnim i toplim ubrusom, - motri na stranku i zaključuje kakvo je stanje stranke,

	- pazi na promjene u ponašanju stranke, prepoznaje ih i u skladu s tim masažu prilagođava ili prekida, - evidentira usluge, - poznaje refleksne zone stranke, - vlada tehnikama vakuumskih postupaka masaže, - zna objasniti stranci da masaža nije zamjena za medicinski pregled, - poznaje, objašnjava i uzima u obzir kontraindikacije, - zna koje mjere treba preduzeti u slučaju neregularnosti, dobrih promjena i drugih neželjenih promjena na koži, - ocjenjuje kada stranku uputiti ljekaru	- na osnovi posmatranja objašnjava stranci povezanost refleksnih zona na leđima s djelovanjem određenih unutrašnjih organa, - savjetuje stranci njegovanje kože na leđima u toku sljedeća 24 sata, - evidentira uslugu, - predlaže stranci sljedeći termin masaže, - pravi kalkulaciju usluge, - pridržava se propisa o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu, - racionalno koristi materijal i vrijeme, - osigurava kvalitet obavljenog posla, - objašnjava značenje planiranja i organizacije poslovnih procesa prilikom obavljanja usluga apiterapije, - objašnjava značenje terminskog planiranja aktivnosti usluga apiterapije
Omogućava strankama opuštanje uz udisanje zraka iz pčelinjih košnica	- određuje koji period je odgovarajući za obavljanje navedenih usluga opuštanja, - priprema prostor i sredstva (sto, ležaj, masku za disanje ...), - obavlja konsultacije sa strankom o usluzi i dobiva informacije koje mogu uticati na tok postupka, - savjetuje stranku o pozicioniranju i vremenu trajanja opuštanja, - prati tok opuštanja stranke i u slučaju potrebe pruža prvu pomoć, - evidentira uslugu, - u slučaju negativne reakcije stranke poduzima mjere prema predviđenom postupku	Obavlja opuštanje stranke uz udisanje zraka iz pčelinjih košnica: - planira i organizira rad, - određuje koji period je odgovarajući za obavljanje usluga opuštanja, - obavještava stranku o pozitivnim učincima terapije opuštanja, - upoznaje se sa zdravstvenim stanjem stranke, - priprema prostor i pribor (sto, ležaj, maska za disanje ...) za obavljanje terapije opuštanja, - obavlja terapiju, - prati tok opuštanja stranke, - objašnjava primjenu određenih mjera u slučaju negativne reakcije stranke, - završava terapiju, - evidentira uslugu, - pravi kalkulaciju usluge, - pridržava se propisa o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu, - racionalno koristi materijal i vrijeme, - osigurava kvalitet obavljenog posla
Pruža prvu pomoć strankama u slučaju uboda pčele i drugih zdravstvenih nezgoda u okviru djelatnosti	- pruža prvu pomoć strankama u slučaju uboda pčele i u drugim slučajevima, - poznaje najčešće oblike zdravstvenih komplikacija u okviru djelatnosti i vlada postupcima pružanja prve pomoći, - u slučaju uboda pčele: - uklanja žalac, - primjenjuje hladni oblog i kortikosteroidnu kremu (u slučaju otoka), - primjenjuje antihistaminik (ako se otok dodatno povećava), - pridržava se zdravstveno-higijenskih propisa,	- objašnjava mjere u slučaju uboda pčele, - objašnjava mjere u slučaju zdravstvenih komplikacija

	- poziva hitnu medicinsku pomoć u slučaju zdravstvenih komplikacija (npr. anafilaktičke reakcije) u okviru djelatnosti	
--	--	--

Hrvatska

Zanimanje apiterapeut

Na osnovi odluke ministra rada od 2. juna 2023. godine standard zanimanja “apiterapeut/apiterapeutkinja” upisan je 13. juna 2023. godine u Podregistar standarda zanimanja Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, a vrijedi do 31.12.2028. godine. Ovaj standard upisan je u okviru Sektora Poljoprivrede, prehrana i veterina kao nivo 2 Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (*kvalifikacije stečene završetkom strukovnog i umjetničkog osposobljavanja*).²⁰

U *opisu zanimanja* navedeno je da će se ključni poslovi i skupovi kompetencija odnositi na ekološku proizvodnju meda i apiterapeutskih proizvoda u apiterapijske svrhe, prodaju i distribuciju navedenih proizvoda koji moraju zadovoljavati visoke prirodno-ekološke uslove i zakonske regulative. Naglasak će biti na apiterapiji te na razvoju i promociji apiterapije na porodičnom poljoprivrednom imanju te organiziranju edukativnih radionica i događanja. Naglasak će biti stavljen na razvoj popisa ključnih poslova i skupova kompetencija koji se odnose na:

- smještaj i tehnologije apiterapije
- korištenje apiterapeutskih proizvoda za terapije
 - Apiterapija je metoda liječenja ili poboljšanja zdravlja pčelinjim proizvodima: medom, propolisom, matičnom mliječi, peludi, voskom, pčelinjim otrovom i to pojedinačno ili u raznim međusobnim kombinacijama. Apiterapija je inovativni oblik ponude u *medical* i *spa* konceptu.
 - Ključne kompetencije će se odnositi na uvod u osnove apiterapije, izradu preparata i upotrebu proizvoda u apiterapijske svrhe, u gastronomiji, apiinhalaciji i apiturizmu.
- tržišno pozicioniranje
 - Ključne kompetencije odnosit će se na zadovoljavanje uslova za dobivanje ekološke markice te primjenu elemenata marketing *mixa* u prodaji apiterapijskih proizvoda.

Iz predloženog standarda zanimanja izuzeti su poslovi koji se bave uzgojem pčela i redovnom i stalnom brigom o očuvanju pčelinjih zajednica.

U vezi sa *uslovima rada* u standardu je navedeno da se posao apiterapeuta obavlja uglavnom u zatvorenom u higijenski kontroliranoj okolini, a ukoliko je potrebno neki poslovi mogu se obavljati i na otvorenom. Pri radu apiterapeuti ne smiju biti alergični na sastojke pčelinjih proizvoda, jer bi ih to ometalo u kvalitetu posla i proizvoda. Osim toga, posao karakterizira fleksibilno radno vrijeme.

U standardu je opisano osam *skupova kompetencija* potrebnih za ovo zanimanje:

Skup kompetencija	Kompetencije
-------------------	--------------

²⁰ Registar Hrvatskog kvalifikacijskog okvira <https://hko.srce.hr/registar/standard-zanimanja/detalji/504>

1. Provođenje edukativnih radionica u apiterapiji	- Izraditi plan edukativnih radionica i ostalih promotivnih događanja za prikaz faza radova vezanih za procese prikupljanja i preradu pčelinjih proizvoda u svrhu apiterapije - Organizirati radionice o postupanju kod pčelinjih uboda - Sudjelovati u organizaciji održavanja edukativnih radionica za izradu ljekovitih pripravaka na bazi propolisa, matične mliječi i pčelinjeg otrova kao dijela apiturističke ponude - Sudjelovati u organizaciji održavanja edukativnih radionica izrade svijeća od pčelinjeg voska, balzama i krema na bazi pčelinjih proizvoda (meda, propolisa, peluda) uz poznavanje alata i materijala za provedbu - Demonstrirati preradu pčelinjih proizvoda (med, pelud, matičnu mliječ, propolis, vosak, pčelinji otrov) i izradu kozmetike uz poznavanje vrsta pčelinjih proizvoda - Pokazati posjetiteljima upotrebu pribora i opreme za preradu pčelinjih proizvoda, nabrajajući potrebnu opremu i odgovarajuće postupke prerade - Opisati načine primjene apiterapijskih proizvoda poznavajući osnove anatomije i fiziologije ljudskog organizma - Demonstrirati jednostavne analize kvaliteta pčelinjih proizvoda
2. Organizacija radnog prostora i uslova rada u apiterapiji	- Organizirati poslove na području apiterapije poštujući normative rada i utroška materijala u apiterapiji - Pripremati i održavati prostor, opremu i alate za preradu i aplikaciju pčelinjih proizvoda i odabranih apiterapijskih pripravaka - Održavati higijenu mjesta za preradu, pribora i opreme za obradu i aplikaciju pčelinjih proizvoda, poštujući odgovarajuće higijenske normative i procedure vezane uz apiterapiju - Pripremiti potreban prostor i sredstva za održavanje apiterapijskih radionica i stalnu prodaju pčelinjih proizvoda i kozmetičkih pripravaka od pčelinjih proizvoda koristeći opisane postupke čišćenja i dezinfekcije radnog prostora i pribora - Organizirati prostor, pribor i zaštitnu opremu za proizvodnju, čuvanje i prodaju apiterapijskih pripravaka - Održavati higijenu (prostora, opreme, proizvoda) u skladu sa higijenskim mjerama pri proizvodnji i ponudi apiterapijskih proizvoda i usluga
3. Planiranje poslova u apiterapiji	- Planirati posao za jednogodišnje periode, u skladu s kalendarom, sezonama te prepoznatim potrebama potrošača - Izraditi kalendar radova i turističkih obilazaka prostora za izradu apiterapijskih proizvoda - Planirati apiterapijske rute i ponude apiterapijskih proizvoda i usluge posjetiteljima kao dio turističke ponude
4. Promocija prodaje apiterapijskih proizvoda i usluga	- Ponuditi apiterapijske proizvode povezujući kvalitativna svojstva pčelinjih proizvoda i apiterapijskih pripravaka - Oglašavati edukativna i promotivna apituristička događanja, edukativne materijale (knjižice, plakate, brošure, slikovnice) na internetu (web-stranice, društvene mreže) - Prodavati pčelinje proizvode, pripravke i usluge - Objaviti promotivne materijale o pčelinjim proizvodima i apiterapijskim uslugama na društvenim mrežama radi oglašavanja apiterapijskih proizvoda
5. Proizvodnja i skladištenje apiterapijskih proizvoda	- Odabrati ekološki prihvatljive materijale za proizvodnju i preradu apiterapijskih proizvoda

	- Primijeniti značajke mikroklima i njenog uticaja pri odabiru pčelinjih proizvoda - Predstaviti postupke skladištenja i čuvanja pčelinjih proizvoda opisujući postupke njihova skladištenja i čuvanja - Uspostaviti etičnu komunikaciju s voditeljem i članovima radnog tima u procesu proizvodnje i ponude apiterapijskih proizvoda i usluga - Primijeniti nove tehnologije proizvodnje apiterapijskih proizvoda i usluga - Odabrati kvalitetne pčelinje proizvode i pripravke, u skladu s propisanim pokazateljima kvaliteta i rezultatima provedenih laboratorijskih analiza - Pravilno skladištiti apiterapijske proizvode
6. Ponuda apiterapijskih proizvoda i usluga	- Razlikovati učinke apiterapijskih pripravaka - Izabrati odgovarajući apiterapijski pripravak s obzirom na vrstu pčelinjeg proizvoda i kvalitativne pokazatelje pčelinje paše - Opisati kvalitativne osobine pčelinjih proizvoda određene mikroklima s obzirom na primjenu u apiterapiji - Opisati mogućnosti primjene pčelinjih proizvoda i pripravaka u apiterapiji - Odabrati ekološki dobivene pčelinje proizvode u apiterapiji (propolis, matična mliječ, pčelinji otrov, cvjetni prah) - Poštivati pravila poslovne komunikacije i pravila ponašanja u procesu proizvodnje i ponude apiterapijskih proizvoda i usluga - Sudjelovati u istraživanju apiterapije i njenim učincima na zdravlje ljudi - Intervjuirati posjetitelje o postojanju alergija na pčele ili pčelinje proizvode
7. Vođenje administrativnih poslova i zakonska regulative u apiterapiji	- Provesti zaštitu osobnih podataka korisnika apiterapijskih usluga sukladno važećoj zakonskoj regulativi - Samostalno voditi evidenciju o prodaji i pružanju apiterapijskih usluga i proizvoda (u skladu sa propisanim standardima) - Izraditi deklaraciju s uputama za korištenje pčelinjih i apiterapijskih proizvoda prema propisanim standardima - Izraditi osnovni predračun, kalkulaciju ulaznih i izlaznih cijena (opremu, pribor i materijale za apiterapiju) - Primijeniti prikladne digitalne alate za vođenje poslovnih procesa i rezultata u apiterapijskoj djelatnosti
8. Zaštita na radu u apiterapiji	- Pokazati način pružanja prve pomoći kod reakcija preosjetljivosti na apiterapijske proizvode, u slučaju pčelinjih uboda - Demonstrirati upotrebu opreme za gašenje požara i zaštitu zdravlja na radu - Zbrinuti otpad u skladu s odgovarajućim propisima o gospodarenju otpadom

Standardom zanimanja propisano je 12 ključnih poslova apiterapeuta/apiterapeutkinje:

<i>Ključni poslovi</i>	<i>Kompetencije</i>
1. Planiranje organizacije posla u apiterizmu	- Izraditi plan edukativnih radionica i ostalih promotivnih događanja za prikaz faza radova vezanih za procese prikupljanja i preradu pčelinjih proizvoda u svrhu apiterapije - Organizirati poslove na području apiterapije poštivajući normative rada i utroška materijala u apiterapiji - Planirati posao za jednogodišnje periode, u skladu s kalendarom, sezonama te prepoznatim potrebama potrošača

	- Izraditi kalendar radova i turističkih obilazaka prostora za izradu apiterapijskih proizvoda - Odabrati ekološki prihvatljive materijale za proizvodnju i preradu apiterapijskih proizvoda
2. Pripremanje radnog mjesta, izlagačkog, prodajnog prostora i prostora za konzumaciju i apiterapiju	- Pripremati i održavati prostor, opremu i alate za preradu i aplikaciju pčelinjih proizvoda i odabranih apiterapijskih pripravaka - Održavati higijenu mjesta za preradu, pribora i opreme za obradu i aplikaciju pčelinjih proizvoda poštujući odgovarajuće higijenske normative i procedure vezane uz apiterapiju - Pripremiti potreban prostor i sredstva za održavanje apiterapijskih radionica i stalnu prodaju pčelinjih proizvoda i kozmetičkih pripravaka od pčelinjih proizvoda koristeći opisane postupke čišćenja i dezinfekcije radnog prostora i pribora - Razlikovati učinke apiterapijskih pripravaka - Provesti zaštitu osobnih podataka korisnika apiterapijskih usluga sukladno važećoj zakonskoj regulative
3. Odabir pčelinjih proizvoda s obzirom na pčelinju pašu	- Primijeniti značajke mikroklima i njenog uticaja pri odabiru pčelinjih proizvoda - Izabrati odgovarajući apiterapijski pripravak s obzirom na vrstu pčelinjeg proizvoda i kvalitativne pokazatelje pčelinje paše - Opisati kvalitativne osobine pčelinjih proizvoda određene mikroklima s obzirom na primjenu u apiterapiji
4. Organizacija promotivnih i edukativnih događanja u apiturizmu	- Organizirati radionice o postupanju kod pčelinjih uboda - Sudjelovati u organizaciji održavanja edukativnih radionica za izradu ljekovitih pripravaka na bazi propolisa, matične mliječi i pčelinjeg otrova kao dijela apiturističke ponude - Sudjelovati u organizaciji održavanja edukativnih radionica izrade svijeća od pčelinjeg voska, balzama i krema na bazi pčelinjih proizvoda (meda, propolisa, peluda) uz poznavanje alata i materijala za provedbu - Planirati apiterapijske rute i ponude apiterapijskih proizvoda i usluge posjetiteljima kao dio turističke ponude
5. Prerada pčelinjih proizvoda u svrhu apiturizma i apiterapije	- Demonstrirati preradu pčelinjih proizvoda (med, pelud, matična mliječ, propolis, vosak, pčelinji otrov) i izradu kozmetike uz poznavanje vrsta pčelinjih proizvoda - Pokazati posjetiteljima upotrebu pribora i opreme za preradu pčelinjih proizvoda nabrajajući potrebnu opremu i odgovarajuće postupke prerade - Organizirati prostor, pribor i zaštitnu opremu za proizvodnju, čuvanje i prodaju apiterapijskih pripravaka - Predstaviti postupke skladištenja i čuvanja pčelinjih proizvoda opisujući postupke njihova skladištenja i čuvanja
6. Ponuda pčelinjih proizvoda u apiterapiji	- Opisati načine primjene apiterapijskih proizvoda poznavajući osnove anatomije i fiziologije ljudskog organizma - Ponuditi apiterapijske proizvode povezujući kvalitativna svojstva pčelinjih proizvoda i apiterapijskih pripravaka - Opisati mogućnosti primjene pčelinjih proizvoda i pripravaka u apiterapiji - Odabrati ekološki dobivene pčelinje proizvode u apiterapiji (propolis, matična mliječ, pčelinji otrov, cvjetni prah)

7. Vođenje komercijalnih poslova za oglašavanje i prodaju apiterapijskih proizvoda i usluga	- Oglašavati edukativna i promotivna apituristička događanja, edukativne materijale (knjižice, plakate, brošure, slikovnice) na internetu (web-stranice, društvene mreže) - Samostalno voditi evidenciju o prodaji i pružanju apiterapijskih usluga i proizvoda (u skladu sa propisanim standardima) - Izraditi deklaraciju s uputama za korištenje pčelinjih i apiterapijskih proizvoda prema propisanim standardima - Izraditi osnovni predračun, kalkulaciju ulaznih i izlaznih cijena (opremu, pribor i materijale za apiterapiju)
8. Komuniciranje sa stručnom javnosti i korisnicima apiterapijskih usluga i proizvoda	- Prodavati pčelinje proizvode, pripravke i usluge - Uspostaviti etičnu komunikaciju s voditeljem i članovima radnog tima u procesu proizvodnje i ponude apiterapijskih proizvoda i usluga - Poštivati pravila poslovne komunikacije i pravila ponašanja u procesu proizvodnje i ponude apiterapijskih proizvoda i usluga
9. Usvajanje novih tehnologija u području apiturizma i apiterapije	- Primijeniti nove tehnologije proizvodnje apiterapijskih proizvoda i usluga - Sudjelovati u istraživanju apiterapije i njenim učincima na zdravlje ljudi
10. Osiguranje kvalitete procesa rada i proizvoda u apiturizmu i apiterapiji	- Demonstrirati jednostavne analize kvalitete pčelinjih proizvoda - Odabrati kvalitetne pčelinje proizvode i pripravke, sukladno propisanim pokazateljima kvalitete i rezultatima provedenih laboratorijskih analiza - Pravilno skladištiti apiterapijske proizvode
11. Briga o zaštiti zdravlja i zbrinjavanju otpada nastalog pri proizvodnji apiterapijskih proizvoda	- Održavati higijenu (prostora, opreme, proizvoda) u skladu sa higijenskim mjerama pri proizvodnji i ponudi apiterapijskih proizvoda i usluga - Intervjuirati posjetitelje o postojanju alergija na pčele ili pčelinje proizvode - Pokazati način pružanja prve pomoći kod reakcija preosjetljivosti na apiterapijske proizvode, u slučaju pčelinjih uboda - Demonstrirati upotrebu opreme za gašenje požara i zaštitu zdravlja na radu - Zbrinuti otpad u skladu s odgovarajućim propisima o gospodarenju otpadom
12. Korištenje digitalnih alata u proizvodnji pčelinjih proizvoda i apiterapiji	- Objaviti promotivne materijale o pčelinjim proizvodima i apiterapijskim uslugama na društvenim mrežama radi oglašavanja apiterapijskih proizvoda - Primijeniti prikladne digitalne alate za vođenje poslovnih procesa i rezultata u apiterapijskoj djelatnosti